

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

PROCSEE DELIVERABLE

Project Number: **562270-EPP-1-2015-1-SI-EPPKA3-PI-FORWARD**

Project Title: **Strengthening Professional Higher Education and VET in Central & South Eastern Europe (PROCSEE)**

Deliverable Number: **D3.2a**

Deliverable Title: **Slovenian Strategy for SCHE_draft**

Description: **This document contains the Slovenian Strategy for SCHE_draft.**

STRATEGIJA RAZVOJA VIŠJEGA STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Uvod

Višje strokovno izobraževanje se je začelo razvijati na pobudo predvsem tehniških šol, zlasti večjih šolskih centrov, ki so želeli svoji programski ponudbi dodati nadaljevanje srednjega strokovnega izobraževanja, in delodajalskih organizacij, ki so poudarjale potrebo po bolj praktično usposobljenih kadrih za vodenje proizvodnih procesov. Primerjalne analize poklicnega izobraževanja v primerljivih državah v Evropi in strokovne predloge v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju 1995 so pokazale, da je tudi v našem izobraževalnem sistemu prostor za kratko visokošolsko izobraževanje, ki je praktično usmerjeno, je sestavni del sistema poklicnega izobraževanja, ima pa tudi značilnosti visokošolskega študija. Z Zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju iz leta 1996 je nastala pravna podlaga za razvoj višjega strokovnega izobraževanja.

Razvoj višjega strokovnega izobraževanja, razvoj visokega šolstva, bolonjska reforma, spremenjene gospodarske in družbene razmere so v zadnjem obdobju, še zlasti v gospodarski krizi po letu 2008, postavljale v ospredje tudi vprašanje o položaju višjega strokovnega izobraževanja v našem izobraževalnem sistemu, umestitvi višjega strokovnega izobraževanja v šolskem sistemu, odnosu do visokega strokovnega in univerzitetnega izobraževanja, o organiziranosti, upravljanju, financiranju, programski podobi in sploh utemeljenosti na poklicnih standardih, o perspektivah višjega strokovnega izobraževanja torej.

Ministrica za izobraževanje, znanost in šport dr. Maja Makovec Brenčič je oktobra 2017 imenovala delovno skupino, ki naj pripravi strategijo razvoja višjega strokovnega izobraževanja do leta 2026. V delovno skupino je imenovala strokovne sodelavce Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstva za gospodarstvo in tehnologijo, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve ter enake možnosti, Urada RS za zaposlovanje, Skupnosti višjih strokovnih šol R Slovenije, Centra RS za poklicno izobraževanje, nato pa je delovno skupino dopolnila še s strokovnjaki iz vrst Gospodarske zbornice Slovenije, Obrtno podjetniške zbornice Slovenije in NAKVIS. Taka sestava delovne skupine naj bi zagotavljala pogled na razvoj višjega strokovnega izobraževanja z različnih zornih kotov in ob poštovanju vseh relevantnih družbenih interesov.

Delovna skupina je pregledala obstoječe analize, ki so nastajale od začetka razvoja višjega strokovnega izobraževanja, pridobila še nekatere analize in podatke, ki nastajajo sproti na ministrstvih, na CPI in na Skupnosti višjih strokovnih šol R Slovenije in upoštevala mednarodne primerjave, ki so bile opravljene za potrebe evropskih institucij.

Delovna skupina je opravila vrsto posvetov z delodajalci po posameznih regijah in po posameznih panogah, s študenti višjih strokovnih šol, organizirala nacionalni posvet in se pogovarjala z nekaterimi delodajalskimi organizacijami ter zbornicami. Na tej podlagi je sprejela besedilo Strategije razvoja višjega strokovnega izobraževanja od 2018 do 2026.

Besedilo obsega:

- analizo stanja, v kateri so posebej izpostavljene ugotovitve, tabele s podatki pa so dodane v prilogi,
- vizijo razvoja višjega strokovnega izobraževanja,
- cilje, ki vizijo konkretizirajo,
- ukrepe, ki bi jih morali sprejeti odločevalci in deležniki v višjem strokovnem izobraževanju, da bi dosegli cilje.

Analiza stanja

1. NASTANEK VIŠJIH STROKOVNIH ŠOL

Višje strokovno šolstvo je v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji iz leta **1995 opredeljeno kot integralni del poklicnega izobraževanja**, kot zgled pa se navajajo Berufsakademie v Nemčiji ali BTS ali DUT v Franciji.

Analiza Bele knjige o vzgoji in izobraževanju iz leta 1995 in izhodišča za oblikovanje višješolskih študijskih programov iz leta 2006 je pokazala, da je koncept razvoja višjega strokovnega šolstva temeljil na filozofiji povezovanja izobraževanja in dela. Podlaga za pripravo višješolskih študijskih programov so poklicni standardi, ki določajo poklicne kompetence na VI. stopnji zahtevnosti dela (9 stopenjska lestvica, ki jo je določil z metodologijo pristojni minister za delo) in so usklajeni v dialogu socialnih partnerjev (delodajalci, delojemalci, ministrstva, v odborih za poklicne standarde, ki jih imenuje minister za delo). Poklicni standardi so neke vrste naročilo sfere dela za vsebino višješolskega študija. Višje strokovno šolstvo ureja Zakon o višjem strokovnem izobraževanju iz leta 2004 in dopolnitev v letu 2013, del zadev pa Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (imenovanje ravnatelja, ustanavljanje, financiranje, upravljanje, napredovanje predavateljev v nazive, pristojnosti strokovnega sveta itd). Z Zakonom o višjem strokovnem izobraževanju leta 2004 se višje strokovno izobraževanje opredeljuje kot **»kratko visokošolsko izobraževanje«**. Vladna uredba o uvedbi in uporabi klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja »KLASIUS« je uvrstila višjo strokovno izobrazbo v skupino **VI skupaj z visoko strokovno izobrazbo**.

Zakon uveljavlja tudi nekatere elemente bolonjskega procesa v višjem strokovnem izobraževanju (ECTS, ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti - eksterna evalvacija). Višje strokovno izobraževanje je delno urejeno tudi v Zakonu o visokem šolstvu. S sprejetjem Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o visokem šolstvu (oktober 2009) in ustanovitvijo nacionalne agencije za kakovost v visokem šolstvu se evalvacije višješolskih institucij in programov izvajajo v okviru imenovane agencije po podobnih merilih kot visokošolsko izobraževanje z upoštevanjem specifičnosti višjega strokovnega izobraževanja.

Višješolski študijski programi so zasnovani izrazito praktično. Vsaj 40% izobraževanja (400 ur v prvem in 400 ur v drugem letniku) poteka pri delodajalcih kot usposabljanje z delom, pa tudi sicer pomemben del študija predstavljajo vaje in priprava različnih izdelkov študentov (seminarske, projektne naloge). Študenti opravljajo projektne naloge v sodelovanju z mentorji v podjetjih; v drugem letniku pripravljajo diplomske naloge kot izrazito uporabne projektne naloge. Temeljno poslanstvo višjih šol je izobraževanje za poglobljanje splošnih, strokovno-teoretičnih in praktičnih znanj s ciljem doseganja odličnosti na posameznem poklicnem področju. Ni in ne sme biti cilj višješolskih izobraževalnih institucij preoblikovanje v visoke

strokovne šole niti da se utopijo v srednjem šolstvu, temveč, da poskrbijo da določena skupina udeležencev izobraževanja pridobi zadostno in kakovostno raven znanj ter usposobljenosti za takojšnje opravljanje poklica. Poudarek je predvsem na povezovanju znanja z izkušnjami v gospodarstvu, ki so potrebne za naloge srednjega menedžmenta. Višješolsko izobraževanje oziroma kratko visokošolsko izobraževanje (krajši cikel) igra pomembno vlogo v razvitih državah, zlasti ZDA, Avstraliji in Skandinavskih državah, kjer se cca tretjina populacije izobražuje v kratkih študijskih strokovnih programih. Pomembno vlogo igra predvsem v smislu vse življenjskega učenja, kjer pomembno prispeva k povišanju izobrazbenega nivoja prebivalstva.

Po letu 1996 se je razvila mreža višjih strokovnih šol, ki pozna **samostojne zavode** (Višja šola za gostinstvo in turizem Bled) ali pa so višje strokovne šole **organizacijske enote šolskih centrov** (Šolski center Novo mesto, Šolski center Celje). V tem primeru zakon zagotavlja njihovo večjo avtonomijo v primerjavi z drugimi organizacijskimi enotami. Višje šole, ki so organizacijske enote drugih zavodov, organizirajo strateške svete, zagotovljena pa je tudi njihova udeležba pri upravljanju zavoda, pri tem sodelujejo tudi študenti. Nastalo je tudi precejšnje število zasebnih višjih strokovnih šol, ki so pretežno samostojni zavodi ali podjetja, izvajajo pa predvsem izredni študij, za katerega je še vedno precej zanimanja med že zaposlenimi, ki si želijo zvišati izobrazbo, da bi bili na trgu dela konkurenčnejši.

Umestitev višjega strokovnega izobraževanja:

Nacionalni program visokega šolstva 2011-2020, umešča višje strokovne šole kot del terciarnega izobraževanja in predlaga programsko in institucionalno povezovanje višjih strokovnih šol z visokim strokovnim izobraževanjem v politehnikah (binarna delitev visokega šolstva). Umeščenost višjega strokovnega izobraževanja v terciarno izobraževanje kot del prvega bolonjskega cikla omogoča nadaljnje izobraževanje diplomantov višješolskega študija po visokošolskih študijskih programih. Pri tem je treba upoštevati določene vpisne pogoje oziroma merila za prehode. Pri vključevanju diplomantov višjega strokovnega izobraževanja v nadaljnje visokošolsko izobraževanje se lahko priznavajo opravljene študijske obveznosti iz višjega strokovnega izobraževanja, ki so primerljive z obveznostmi v visokošolskih študijskih programih. Gre za uveljavitev principov, ki veljajo v kreditnem sistemu ECTS, vendar ne gre za avtomatično priznavanje doseženih kreditov. Le ti morajo biti vezani na dejanske učne dosežke in kompetence diplomantov oziroma študentov.

Ministra za šolstvo in šport ter minister za visoko šolstvo znanost in tehnologijo sta v letu 2009 imenovala delovno skupino, ki je proučila nadaljnji razvoj višjega strokovnega izobraževanja in njegovo umestitev v izobraževalni sistem. Delovna skupina je ugotovila:

- Višješolsko strokovno izobraževanje je del terciarnega izobraževanja, vendar ima svoje specifične značilnosti, ki izhajajo iz njegove vloge pri zagotavljanju potreb trga dela, zato je tudi močno povezano s strokovnim izobraževanjem kot njegov najzahtevnejši del; v visokem šolstvu naj se razvija kot poseben programski in organizacijski steber v okviru prve bolonjske stopnje.
- Organizacijske oblike višjih strokovnih šol so lahko različne. Njihova umeščenost v šolske centre ne pogojuje koncepta nadaljnjega razvoja višjega strokovnega izobraževanja; prinaša sinergijske učinke, saj omogoča tesno povezanost sekundarnega in terciarnega strokovnega izobraževanja.
- V ureditvi terciarnega izobraževanja je treba še naprej zagotavljati, da se višješolsko izobrazbo pridobiva posebne poklicne kvalifikacije; ni možno uvajati avtomatizma pri priznavanju kreditov diplomantov višješolskega študija, ki se vključujejo v visokošolski študij po študijskih programih prvega bolonjskega cikla, veljajo principi ECTS, ki so povezani z učnimi dosežki.
- V izobraževalnem procesu je treba okrepiti spremljanje in vrednotenje študentovih dosežkov, kar je eden od zaključkov zadnjega komunikeja, ki so ga sprejeli ministri držav sodelujočih v bolonjskem procesu na konferenci aprila 2009; Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti višjega strokovnega izobraževanja je urejeno s predpisi, ki urejajo visoko šolstvo. Smiselno bi bilo razmisliti, da bi se na primerljiv način z visokim šolstvom uredil tudi postopek akreditacije študijskih programov in višješolskih institucij.

Medresorska delovna skupina je predlagala, da je potrebno intenzivirati sodelovanje obeh ministrstev za urejanje vprašanj, ki so povezana s pravicami študentov, ki izvirajo iz statusa študenta (bivanje v dijaških in študentskih domovih, prehrana, prevozi, zdravstveno zavarovanje, študentsko delo), pri vključevanju višjih šol v evropske programe, urejanje vpisnih postopkov in oblikovanje enotne evidence vpisa, še zlasti pa na področju ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti v terciarnem izobraževanju. Delovna skupina je ocenila, da bi bilo potrebno čim prej dopolniti zakonodajo, ki ureja višje strokovno izobraževanje, kar se je v letu 2013 tudi zgodilo.

S sprejetjem Zakona o slovenskem ogrođju kvalifikacij (SOK) v letu 2016 se je višje strokovno izobraževanje skladno z veljavno vladno uredbo KLASIUS uvrstilo v stopnjo VI/1 na 10 stopenjski lestvici. Evropsko ogrođje kvalifikacij uvršča to vrstno izobraževanje v V. stopnjo na 8 stopenjski lestvici.

UGOTOVITEV:

Višje strokovno izobraževanje je samostojen steber visokošolskega izobraževanja, skupaj z visokim strokovnim in univerzitetnim izobraževanjem. Zanj je značilna tesna povezanost s poklicnim izobraževanjem, predvsem zaradi vloge delodajalcev pri načrtovanju, programiranju in izvajanju višješolskega izobraževanja, ob tem pa ima značilnosti visokošolskega izobraževanja, kamor se umešča po načinu študija in po elementih, ki veljajo za visokošolsko izobraževanje (sistem ECTS, status študenta).

2. SOCIALNO PARTNERSTVO

V Republiki Sloveniji socialno partnerstvo na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja uresničujemo kot sodelovanje delodajalcev, delojemalcev in države. Socialno partnerstvo obsega sodelovanje pri načrtovanju, programiranju in izvajanju poklicnega in strokovnega izobraževanja. Tako je socialno partnerstvo eden od ključnih temeljev razvoja poklicnega in strokovnega izobraževanja – tudi višjega strokovnega izobraževanja.

Ključna odločitev o višješolskem izobraževanju za določen poklic je sprejem poklicnega standarda, ki ga pripravljajo ob strokovni organizaciji in podpori Centra R S za poklicno izobraževanje delodajalci, na nekaterih področjih za regulirane poklice pa pristojna ministrstva (zdravstvo, policija). Poklicni standard delodajalci uskladijo v svojih organizacijah in posredujejo v sprejem ministru, pristojnemu za delo. S tem je doseženo najširše soglasje bodočih zaposlovalcev, da obstaja dovolj široka potreba po določenem znanju, kompetencah in spretnostih na višješolski ravni zahtevnosti, da je smiselno pripraviti študijski program in organizirati študij.

Na podlagi poklicnega standarda, ali več poklicnih standardov se pripravi študijski program. Proces priprave običajno poteka na CPI, pri tem sodelujejo strokovnjaki s področja izobraževanja in strokovnjaki s strani delodajalcev. Skupaj ocenijo, kako potrebno znanje, kompetence in spretnosti organizirati v smiselno celoto, ki ima ustrezno število predmetov, modulov in vse druge elemente, določene z zakonom in izhodišči za pripravo študijskih programov. Strokovnjaki s strani delodajalcev in s strani izobraževalcev torej skupaj dosežejo optimalno programiranje študijskega procesa. Tudi sprejemanje študijskega programa –skupaj ga sprejemata pristojni minister in pristojni strokovni svet, se odvije v socialno partnerskem dialogu. Člani strokovnega sveta so tako strokovnjaki s strani delodajalcev, sindikatov in izobraževalcev.

Študijski program obsega najmanj 800 ur praktičnega izobraževanja pri delodajalcih. Študenti pri delodajalcu pridobivajo znanje in izkušnje z delom. Pri delodajalcu opravljajo pod mentorjevim vodstvom naloge, ki jih bodo opravljali samostojno po diplomih. Pripravljajo tudi svoje diplomsko delo. Vse skupaj mora biti povsem uporabno. Ne gre za opazovanje delovnih

procesov, ampak gre za opravljanje določenih nalog v realnem delovnem okolju, ki naj študentu omogoči, da si pridobi določeno znanje, izkušnje in spretnosti, ki so pomembne za opravljanje njegovega bodočega poklica.

Praktično izobraževanje je v študijskih programih kreditno ovrednoteno, ima povsem enakovreden pomen kot predavanja ali vaje. V finančnem vrednotenju študijskega programa pa ni samostojna kategorija. Lahko torej rečemo, da gre za določen prispevek delodajalske sfere k študijskemu procesu, čeprav je treba poudariti, da študent, ki se z delom uči, tudi prispeva k rezultatom delodajalske organizacije in ni samo strošek.

Socialno partnerstvo kot eden od temeljev poklicnega in strokovnega izobraževanja je tudi zakonsko opredeljeno. Delodajalske organizacije in njihove asociacije imajo določena pooblastila. Zakon določa, da sodelujejo pri načrtovanju in programiranju poklicnega in strokovnega izobraževanja, v višjem strokovnem izobraževanju opravljajo verifikacijo delodajalskih organizacij, kjer študenti opravljajo praktični del študijskih programov. Ne gre torej samo za predpostavko, da delodajalci prek svojih organizacij (zbornic in združenj) sodelujejo v socialno partnerskem dialogu, ampak jim zakon nalaga tudi nekatere pristojnosti (predlaganje poklicnih standardov, verifikacija študijskih mest pri delodajalcih). S spremembo predpisov, ki urejajo organizacijo gospodarskih zbornic, ki niso več organizacije z obveznim članstvom in obvezno članarino, se je vloga zbornic na področju izobraževanja ošibila. Zbornice nimajo sredstev za zaposlovanje strokovnjakov, ki bi opravljali naloge na področju izobraževanja. Računajo na javna sredstva.

UGOTOVITEV

Socialno partnerstvo je v predpisih, ki urejajo višje strokovno izobraževanje, in v strokovnih izhodiščih opredeljeno kot temelj za razvoj višjega strokovnega izobraževanja. Taka ureditev je bila zgrajena na predpostavki, da imamo dejavne zbornice delodajalcev po vzoru zbornic v srednji Evropi (v glavnem nemško govoreči prostor). S spremembo zbornične ureditve pogoji za uresničevanje socialnega partnerstva niso več taki, kot so bili ob koncipiranju ureditve višjega strokovnega izobraževanja. Sodelovanje pri načrtovanju in programiranju je mnogokrat bolj formalno kot vsebinsko. Praktično izobraževanje poteka pri delodajalcih, ki niso verificirani s strani delodajalskih organizacij, ampak po presoji posamezne višje strokovne šole. To pa ne zagotavlja zaupanja v kvaliteto praktičnega izobraževanja v vseh okoljih.

3. MREŽA VSS

Javna mreža višjih strokovnih šol omogoča pridobiti višjo strokovno izobrazbo tistim, ki izpolnjujejo z zakonom določene pogoje za vpis v višje strokovne šole. Pri ustanavljanju višjih strokovnih šol ali pri prenehanju njihovega delovanja se upošteva naslednja merila:

- potrebe po vpisnih mestih za kandidate, ki izpolnjujejo z zakonom določene pogoje za vključitev v terciarno izobraževanje v določeni panogi ali stroki na ravni države oziroma na regionalni ravni;
- čim bolj enakomerna razporeditev javnih višjih strokovnih šol po vseh regijah (dokler ni predpisa o regionalni organiziranosti, se upoštevajo statistične regije). Praviloma se v vsaki regiji organizira vsaj ena javna višja strokovna šola;
- skladnost načrtovane višje strokovne šole z razvojnimi posebnostmi regije, demografskimi gibanji, izobrazbeno strukturo delovno aktivnega prebivalstva, izkazanimi zaposlitvenimi možnostmi;
- zagotovitev pogojev, ki omogočajo ustanovitev višje strokovne šole kot samostojnega zavoda ali kot organizacijske enote že obstoječega vzgojno-izobraževalnega zavoda ter njeno racionalno in ekonomično poslovanje, optimalno izrabo prostorov in opreme ter kadrovskih potencialov, zlasti pa:
- zagotovitev predavateljev višjih šol in njihovih sodelavcev z ustrezno izobrazbo ter s strokovnimi referencami in vidnimi dosežki na njihovem strokovnem področju in izkušnjami na poklicnih področjih izven šolstva;
- zagotovitev materialnih in logističnih virov: prostorski pogoji, izobraževalna in druga oprema, informacijski sistemi, pogoji za izvajanje vaj v laboratorijih oziroma v delavnicah,
- razvitost sodelovanja obstoječih šol z gospodarskimi družbami oziroma z industrijskim zaledjem,
- razvitost sodelovanja z drugimi šolami doma in v tujini, izkušnje pri mednarodnem sodelovanju na področju izobraževanja, še zlasti sodelovanje v programih EU,
- zagotovitev pogojev za bivanje študentov višjih šol iz drugih krajev,
- z dogovorom ali drugo zavezujočo obliko izkazana pripravljenost lokalne skupnosti, gospodarskih družb in zavodov, da kot soustanovitelji sodelujejo pri zagotavljanju materialnih pogojev, ki so potrebni za ustanovitev in delovanje višje strokovne šole,
- s pogodbo ali drugo zavezujočo obliko izkazana pripravljenost delodajalcev, ki so vpisani v razvid pri pristojni zbornici, da se pri njih izvede praktični del študijskega programa,
- mednarodna podpora ali celo sodelovanje pri izvajanju študijskega programa višje strokovne šole.

Veliko zanimanje za višješolski študij je v prvem desetletju spodbudilo izjemno rast teh šol - število zasebnih šol je kmalu dohitelo število javnih. Vedno večje število višjih šol, koncentriranih na nekaj programov, je ogrozila razvoj kakovostnega višjega šolstva. Po desetih letih delovanja smo imeli v Sloveniji že število 51 višjih strokovnih šol, in sicer 24 javnih ter 27 zasebnih. Število študentov je naraščalo do študijskega leta 2009/2010, ko smo dosegli največje število vpisanih študentov in to je 16.973, nato pa je začelo padati.

Analize vpisa, prehodnosti iz prvega v drugi letnik in števila diplomantov že več let kažejo, da širitev mreže javnih višjih strokovnih šol ni potrebna, ne glede na te ugotovitve, pa se mreža skoraj vsako leto širi. Zaradi nenehne širitve obstoječe mreže ob hkratnem upadanju števila študentov in nižanju obsega financiranja se je finančni položaj na višjih strokovnih šolah zelo poslabšal; na nekaterih šolah sta zaradi varčevalnih ukrepov, ki jih sprejemajo šole, že ogrožena normalno poslovanje in kakovostna izvedba programa.

UGOTOVITEV:

Mreža višjih strokovnih šol je sestavljena iz javnih in zasebnih višjih šol, ki izvajajo javno veljavne višješolske študijske programe. Javne višje strokovne šole ustanavlja država, ki je tudi sprejela merila za postavitev javne mreže višjih strokovnih šol. Zasebne višje strokovne šole izvajajo javno veljavne študijske programe, ki jih je sprejel pristojni minister v sodelovanju s pristojnim strokovnim svetom, dve imata koncesijo in se financirata enako kot javne višje strokovne šole, ostale pa izvajajo samo izredni študij zaračunavajo študentom šolnino. Dve zasebni šoli sta pripravili svoje študijske programe, h katerim je pristojni strokovni svet dal soglasje, ker sta pripravljena skladno z izhodišči za pripravo programov in s poklicnim standardom.

Javne višje strokovne šole so večinoma, razen dveh, ki sta samostojna zavoda, organizacijske enote šolskih centrov, kar zagotavlja tesno vpetost v okolje in dobro izrabo materialnih in kadrovskih potencialov.

Glede na potrebe po višješolskem študiju je mreža višjih šol predimenzionirana, kar zmanjšuje kakovost študija in ne zagotavlja stabilnega financiranja ter smiselne porazdelitve sredstev, ki so na voljo.

4. ŠTUDIJSKI PROGRAMI

Višješolski študijski programi se umeščajo na raven 6 Slovenskega ogrodja kvalifikacij oziroma na raven 5 Evropskega ogrodja kvalifikacij. Tajajo dve leti ter so kreditno ovrednoteni s 120 kreditnimi točkami (KT) po evropskem prenosnem kreditnem sistemu (European Credit Transfer System). Pripravljeni so na podlagi določil Zakona o višjem strokovnem izobraževanju in Izhodišč za pripravo višješolskih študijskih programov, ki opredeljujejo načela modularnosti, izbirnosti, programske odprtosti in merila kreditnega vrednotenja.

V letu 2018 imamo 34 veljavnih višješolskih študijskih programov, od tega 31 nacionalnih, 2 zasebna (Računovodstvo in Velnes) ter program Višje policijske šole Policist. Sprejel jih je Strokovni svet Republike Slovenije za poklicno izobraževanje na predlog Komisije za akreditacijo višješolskih študijskih programov. S tem je zagotovljena njihova enotnost in strokovna ustreznost.

Tabela 1: Višješolski študijski programi in nazivi pridobljene izobrazbe

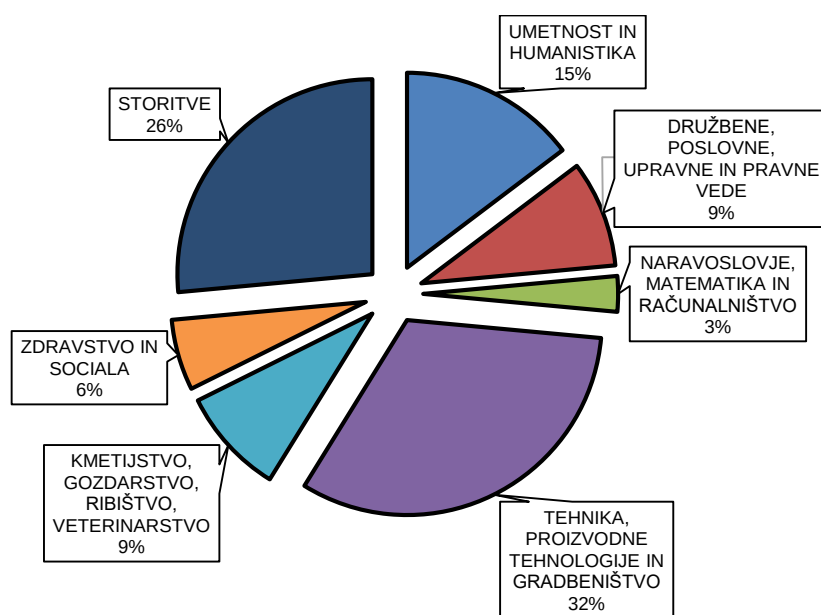
Št.	Program	Naziv strokovne izobrazbe
1	Avtoservisni menedžment	Avtoservisni inženir/avtoservisna inženirka
2	Balet	Višji baletni plesalec/višja baletna plesalka
3	Bionika	Inženir/inženirka bionike
4	Ekonomist	Ekonomist/ekonomistka
5	Elektroenergetika	Inženir/inženirka elektroenergetike
6	Elektronika	Inženir/inženirka elektronike
7	Fotografija	Inženir/inženirka fotografije
8	Geotehnologija in rudarstvo	Inženir/inženirka geotehnologije in rudarstva
9	Gostinstvo in turizem	Organizator/organizatorka poslovanja v gostinstvu in turizmu
10	Gozdarstvo in lovstvo	Inženir/inženirka gozdarstva in lovstva
11	Gradbeništvo	Inženir/inženirka gradbeništva
12	Hortikultura	Inženir/inženirka hortikulture
13	Informatika	Inženir/inženirka informatike
14	Kozmetika	Višji kozmetik /višja kozmetičarka
15	Lesarstvo	Inženir/inženirka lesarstva
16	Logistično inženirstvo	Inženir/inženirka logistike
17	Medijska produkcija	Inženir/inženirka medijske produkcije
18	Mehatronika	Inženir/inženirka mehatronike
19	Naravovarstvo	Inženir/inženirka naravovarstva
20	Oblikovanje materialov	Inženir/inženirka oblikovanja
21	Organizator socialne mreže	Organizator/organizatorka socialne mreže

Št.	Program	Naziv strokovne izobrazbe
22	Policist**	Policist / policistka
23	Poslovni sekretar	Poslovni sekretar/poslovna sekretarka
24	Računovodstvo (VEC)*	Računovodja/računovodkinja
25	Snovanje vizualnih komunikacij in	Snovalec /snovalka vizualnih komunikacij in trženja
26	Strojništvo	Inženir/inženirka strojništva
27	Telekomunikacije	Inženir/inženirka telekomunikacij
28	Upravljanje podeželja in krajine	Inženir/inženirka kmetijstva in krajine
29	Ustni higienik	Ustni higienik/ustna higieničarka
30	Varovanje	Inženir/inženirka varovanja
31	Varstvo okolja in komunala	Inženir/inženirka varstva okolja in komunale
32	Velnes (Doba)*	Organizator/organizatorka velneških dejavnosti
33	Velnes	Organizator/organizatorka poslovanja v velneški
34	Živilstvo in prehrana	Inženir/inženirka živilstva in prehrane

Po klasifikacijskem sistemu izobraževanja in usposabljanja (KLASIUS-P) se največ višješolskih študijskih programov umešča v strokovna področja tehnike, proizvodne tehnologije in gradbeništva (11), zatem v področje storitev (9) in umetnosti (5). Preostalih 9 programov pa v področja poslovnih, upravnih in pravnih ved, kmetijstva in gozdarstva, zdravstva in sociale ter računalništva.

(Priloga 1 - Umestitev višješolski študijski programi po klasifikacijskem sistemu izobraževanja in usposabljanja (KLASIUS-P))

Graf 1: Delež višješolskih študijskih programov po področjih KLASIUS-P

Dve tretjini trenutno veljavnih programov je nastalo v letih 2006 in 2007, ko je bila opravljena programska prenova višjega strokovnega izobraževanja, ki je bila financirala tudi iz sredstev Evropskega socialnega sklada. Pripravljenih je bilo tudi 5 novih programov. V obdobju od leta 2009 – 2015 je nastalo še preostalih 11 višješolskih študijskih programov, od tega 10 novih.

(Priloga 2 - Leto nastanka in pričetka izvajanja višješolskih študijskih programov)

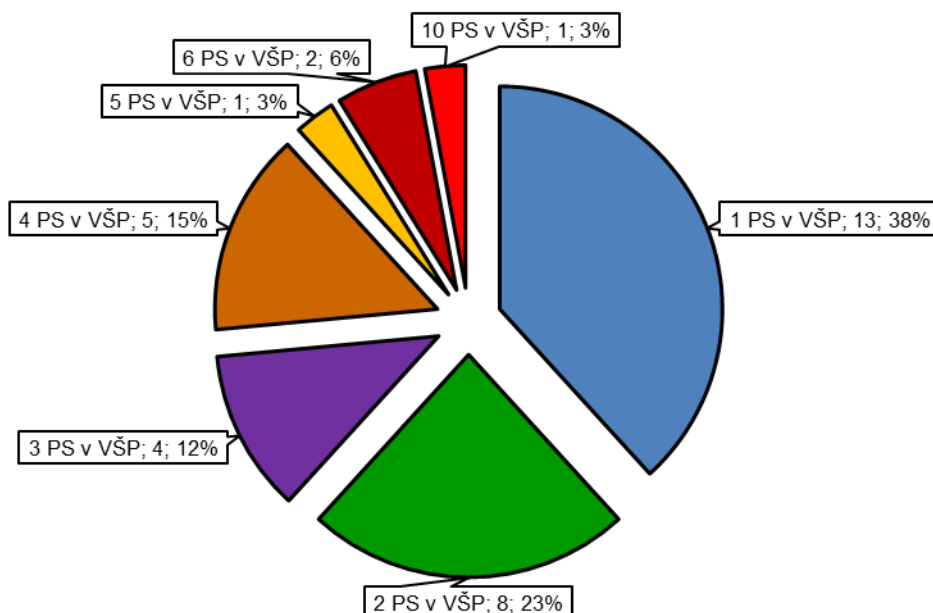
Med leti 2008 in 2013 je v okviru projekta IMPLETUM potekalo uvajanje novih in prenovljenih študijskih programov v višje strokovne šole.

Nekateri programi so bili tudi že ponovno prenovljeni ali deležni manjših dopolnitev oziroma popravkov. Leta 2017 je bil kot prvi na podlagi novih Izhodišči za pripravo višješolskih študijskih programov (2016) prenovljen Program Kozmetika.

Višješolski študijski programi so pripravljani na podlagi enega ali več **poklicnih standardov**, ki jih po zakonodajnem postopku na predlog pristojnega strokovnega sveta sprejme minister za delo. Na ta način se preverja utemeljenost višješolskega študija z vidika potreb delodajalcev po kvalifikaciji, ki jo zagotavlja višja strokovna izobrazba. Največ obstoječih višješolskih študijskih programov (13 oz. 38 %) ima za podlago 1 poklicni standard. Skoraj enak je delež programov z 2-3 poklicnimi standardi. Osem programov temelji na 4-6 poklicnih standardih, največje pa je njihovo število v programu Ekonomist, in sicer 10.

(Priloga 3 - Število poklicnih standardov po posameznih višješolskih študijskih programih)

Graf 2: Število in delež višješolskih študijskih programov glede na število poklicnih standardov, ki so jim podlaga

Sestavine višješolskih študijskih programov so opredeljene v Zakonu o višjem strokovnem izobraževanju, Izhodišča za pripravo programov višjega strokovnega izobraževanja pa opredeljujejo potrebna razmerja med sestavinami predmetnika, in sicer med obveznimi in izbirnimi moduli, odprtim kurikulum, prostoizbirnim predmetom in diplomskim delom/izpitom. Poleg tega pa tudi obseg praktičnega izobraževanja in vključevanje generičnih kompetenc v programe. Leta 2016 so bila sprejeta nova Izhodišča, ki so nadomestila tista iz leta 2005. Posebna pozornost pri njihovi pripravi je bila namenjena jasnejši opredelitvi razmerij posameznih sestavin v predmetniku, odprtega kurikula, povezovanja praktičnega izobraževanja pri delodajalcu z moduli študijskega programa, programov za izpopolnjevanje, skupnih študijskih programov, izvajanja študija na daljavo in izvedbenega kurikula.

Višješolski študijski programi so **strukturirani modularno**. Posamezen modul praviloma sestavljajo študijski predmeti in praktično izobraževanje. V 31 programih je praktično izobraževanje dejansko vključeno v module, v 3 programih pa ni sestavni del modulov, ampak je v predmetniku navedeno kot samostojna sestavina (Hortikultura, Upravljanje podeželja in krajine ter Živilstvo in prehrana). Imajo pa vsi programi praktično izobraževanje v predvidenem obsegu 26 KT.

(Priloga 4 – grafični prikaz razporeditve števila kreditnih točk (KT) po posameznih sestavinah predmetnikov 34 višješolskih študijskih programov)

Večina programov se deli na obvezni in izbirni del. **Z moduli obveznega dela programa** naj bi se zagotovilo doseganje strokovne izobrazbe na širšem strokovnem področju in temeljnih zahtev poklicnih standardov, na katerih temelji študijski program. Obseg obveznega dela v programih je zelo različen od 49 KT do 110 KT. Se pa obseg obveznega dela z večanjem števila poklicnih standardov praviloma zmanjšuje. Tako imajo programi z 1 PS med 83 KT in 98 KT, programi z 2-3 PS večinoma med 72 in 92 KT, programi s 4-6 PS med 65 in 79 KT. Program Ekonomist, ki temelji na 10 PS ima 52 KT obveznega dela.

(Priloge 5 do 8 – Grafični prikaz razporeditve števila kreditnih točk po posameznih sestavinah predmetnika glede na število poklicnih standardov v programu)

Z izbirnim delom programa se dograjuje strokovno usposobljenost študenta na konkretnih področjih dela v poklicu in omogoča izpolnjevanje zahtev posameznih poklicnih standardov. V obliki izbirnih modulov oziroma predmetov ga imajo vsi višješolski študijski programi razen dveh (Ustni higienik in Policist), njegov obseg pa je od 12 KT do 61 KT. V posameznem programu ima različno vlogo oziroma namen. V 7 programih je izbirnost vezana na doseganje posameznih poklicnih standardov, 15 programov pa v izbirnem delu ponuja dodatne vsebine. Gre pretežno za programe, ki temeljijo na 1 PS (11 programov) ali 2 PS (4 programi). Pri slednjih sta namreč oba PS pokrita že z obveznim delom programa. Imamo pa tudi tri programe, v katerih je del izbirnosti vezane na doseganje kompetenc posameznih poklicnih standardov, poleg tega pa ponujajo še dodatne izbirne predmete.

V višješolskih študijskih programih je način izbire modulov oziroma predmetov v izbirnem delu programa in povezljivost s poklicnimi standardi različno jasno opredeljena. Pri nekaj programih, ki temeljijo na večjem številu PS iz pogojev za dokončanje programa ni moč jasno razbrati načina izbirnosti, kakor tudi ne vsebinske povezave s poklicnimi standardi.

Odperti kurikulum, ki izvajalcem omogoča, da študijski program dopolnijo oziroma nadgradijo s poklicnimi kompetencami v skladu s potrebami lokalnih podjetij študentom pa pridobivanje dodatnih kompetenc, je umeščen v 2 višješolska študijska programa v obsegu 10 oziroma 15 KT (Bionika in Kozmetika). Vsi programi imajo v predmetniku tudi prostoizbirni predmet in diplomsko delo v obsegu 5 KT.

Vsi višješolski študijski programi so načeloma pripravljeni skladno z Izhodišči, ki so veljala v času njihovega nastanka, so pa med njimi opazne določene razlike. Zasnovani so različno široko in temeljijo na zelo različnem številu poklicnih standardov. Pri tistih z velikim številom PS so znotraj programov oblikovane izrazite »smeri«, ki vodijo do usposobljenosti za specifične poklice, kar pa iz enotnega naziva pridobljene izobrazbe ni mogoče razbrati. Večina programov, razen 2, ima poleg obveznega tudi izbirni del, ki je namenjen doseganju posameznih poklicnih standardov, dodatnim vsebinam ali obojemu. Način izbire in s tem pogoji za dokončanje študija pa v vseh programih niso jasno opredeljeni. Vsi programi imajo praktično izobraževanje v predvidenem obsegu 26 KT, ki je vključeno v module, razen trije v katerih je praktično izobraževanje samostojna programska enota. Odperti kurikulum, ki se je bolj jasno opredelil v novih Izhodiščih, imata trenutno 2 višješolska študijska programa. Pričakovati je, da se bo odprti kurikulum uveljavljal ob prenovi posameznih višješolskih študijskih programov.

UGOTOVITEV:

Višješolski študijski programi so zasnovani na poklicnih standardih, ki predstavljajo naročilo delodajalcev, kakšno znanje in kompetence naj imajo njihovi bodoči sodelavci. Programi so zasnovani v skladu z izhodišči za njihovo pripravo, ki jih je sprejel strokovni svet s soglasjem pristojne ministrice. Neizkoriščene so možnosti, ki jih nudijo nova izhodišča glede odprtega kurikula in možnosti za programe za izpopolnjevanje in specializacijo ter skupnih programov, ki bi jih šole izvajale skupaj bodisi s šolami v R Sloveniji ali tudi s sorodnimi šolami v EU in izven nje.

5. FINANCIRANJE

Financiranje višjih strokovnih šol iz javnih sredstev se izvaja v skladu s Pravilnikom o normativih za financiranje višjih strokovnih šol Uradni list RS, št. 95/2008, 90/2012, 104/2015. Financira se izvajanje višješolskih študijskih programov, razvojnih nalog, mednarodnega sodelovanja in drugih z zakonom določenih dejavnosti, potrebnih za izvajanje višješolskega študija.

Letna sredstva za izvajanje študijskega programa (LSP) so sredstva, ki se določijo ob upoštevanju izhodiščne letne cene stroškov na študenta (LCt), števila rednih študentov (Š1, Š2) in diplomantov (D) posameznega študijskega programa ter faktorja programske skupine (fk), v katero je študijski program razvrščen. Obseg sredstev za izvajanje študijskega programa za proračunsko leto se višji strokovni šoli izračuna po naslednji enačbi:

$$\text{LSP} = \text{LCt} \times \text{fk} \times \text{Š1} + \text{LCt} \times \text{fk} \times \text{Š2} + \text{LCt} \times \text{fk} \times 0,2 \times \text{Šp} + \text{LCt} \times 0,2 \times \text{D}.$$

Financiranje višjih šol je usmerjeno na prehodnost študentov oz. diplomantov, saj se pri številu študentov prvega letnika (Š1) upošteva dejansko število prvič vpisanih študentov v drugi letnik, pomnoženo z 1,2. Šoli se lahko dodelijo dodatna sredstva za izvajanje študijskega programa, če sredstva glede na število vpisanih študentov ne zadostujejo za njegovo izvedbo zaradi odstopanja kadrovske zasedbe delovnih mest in iz drugih utemeljenih razlogov. Dodatna sredstva oz. dofinanciranje šole/zavoda se zagotovi na podlagi obrazložene vloge. O utemeljenosti vloge odloči minister, pri čemer mora zavod zagotoviti ministrstvu vpogled v podatke oziroma pripraviti analize, ki jih ministrstvo potrebuje za presojo utemeljenosti vloge.

Za določanje letnih sredstev šole ministrstvo, pristojno za višje strokovno izobraževanje pridobi podatke o prvič vpisanih in ponavljalcih do 15. Oktobra iz baz podatkov Višješolske prijavnice službe, ki vodi prijavno-vpisne postopke in iz CUVIZ. Podatke o številu diplomantov v preteklem proračunskem letu šole sporočijo do 15. marca. Podatki o številu študentov (prvič vpisani, ponavljavci oziroma ponovno vpisani) in diplomantov morajo biti prikazani po študijskih programih in po letnikih.

Program dela, finančni načrt in letno poročilo višje strokovne šole morajo biti pripravljeni v skladu s finančno-računovodskimi predpisi in navodili ministrstva ter ministrstva pristojnega za finance. Finančni nadzor nad porabo sredstev opravlja ministrstvo na podlagi letnih poročil in na drug ustrezen način. Podatke, ki jih posredujejo šole, lahko ministrstvo kadar koli preveri. Šola mora ministrstvu omogočiti vpogled v evidence, listine in drugo dokumentacijo, povezano z njenim poslovanjem.

Porabo javnih sredstev v vzgoji in izobraževanju nadzoruje Računsko sodišče Republike Slovenije. Namensko porabo sredstev v šolah nadzoruje organ šolske inšpekcije.

Letna cena študenta

Vrednost LCt za leto 2017: LCt = **2.079,80 €**

Ukrepi na področju predpisov, ki so vplivali na financiranje višjega strokovnega izobraževanja:

a) Pravilnik o normativih za financiranje višjih strokovnih šol (Uradni list št. 95/08 in 90/12)

V letu 2013 je začela veljati sprememba pravilnika, ki ureja financiranje višjih strokovnih šol, ki je dodatno znižal višino financiranja za študente, ki ponavljajo letnik, hkrati pa se je v formuli za financiranje še bolj ovrednotilo diplomante. Zaradi tveganje financiranja fiktivnega vpisa je sprememba uveljavila tudi novost, da se financira dvakrat študente drugega letnika.

b) Noveliran Zakon o višjem strokovnem izobraževanju (Uradni list št. 86/04 in 100/13)

Pri pripravi sprememb ZVSI smo ustvarili pravni okvir, da bi šole lahko preprečevale zlorabe in v največji možni meri odpravile pojav fiktivnih študentov. Eno od bistvenih izhodišč sprememb zakona, je bilo zmanjšati možnosti za vpis študentov, ki ne nameravajo študirati na višji strokovni šoli.

Sprejete so bile naslednje rešitve:

- prednost pri vpisu (ob omejitvi vpisa) tistim kandidatom, ki še niso bili vpisani v višje ali visoke šole, (v primeru omejitve vpisa imajo prednost pri vpisu v redni študij kandidati, ki pred tem še niso bili vpisani v redni študij v višjem strokovnem ali visokošolskem izobraževanju v Republiki Sloveniji.)
- določitev obveznih sestavin programov (vaje), ki so pogoj za opravljanje izpitov in možnost, da šola lahko izključi študente, ki ne opravljajo obveznih sestavin programov,
- študenti se lahko vzporedno izobražujejo po več študijskih programih, vendar se lahko redno izobražujejo samo po enem programu,
- študent, ki je bil že tri leta vpisan v študijski program visokega šolstva, se ne more vpisati v redni študij v višjem strokovnem izobraževanju. Zakon omejuje dostopnost višješolskega študija za največjo kategorijo fiktivnih študentov (absolventi visokega šolstva in študenti višjih letnikov, ki so že izrabili vse možnosti v visokem šolstvu); 41. člen ZVSI določa, da kdor je že bil tri leta vpisan v študijski program visokega šolstva, se ne more vpisati v redni študij v višjem strokovnem izobraževanju.

Ukrepi so pomembno neposredno vplivali na zmanjšanje socialnih transferov zaradi pravic iz statusa študentov, saj so bile omejene možnosti za fiktivni študij.

UGOTOVITEV:

V zadnjih 5 letih se je financiranje višjih strokovnih šol iz javnih sredstev znižalo za 24,12% iz 18 mio na 13,8 mio, št. študentov pa je upadlo le za 14%. V letu 2018 je kočno financiranje višjih strokovnih šol – skupno z dofinanciranjem - 15,1 mio. Zadnja sprememba Pravilnika o normativih za financiranje višjih strokovnih šol se je uveljavila v l. 2015. V l. 2013 so postale aktualne spremembe zakona o VSŠ, ki so vplivale na nižji fiktivni vpis. V l. 2018 podatki kažejo, da se financira 69% vpisanih študentov (s ponavljalci vred). Višje strokovno izobraževanje ima realno prenizko stopnjo financiranja - po OECD – 40% pod povprečjem. V l. 2017 je bilo dodeljenih dodatnih 1,6% sredstev za razvojne naloge.

Prenizka sredstva višje strokovne šole dopolnjujejo s sredstvi, ki jih zaračunavajo za izredni študij, deloma se primanjkljaj pokriva iz sredstev zavodov (šolskih centrov) %?, v katerih sestavi so kot organizacijske enote, del sredstev pa dobijo od MIZŠ – »dofinanciranje« na podlagi predloženih in utemeljenih podatkov %?.

6. ZAPOSLENI V VIŠJIH STROKOVNIH ŠOLAH

V višjih strokovnih šolah opravljajo izobraževalno delo predavatelji, sodelujejo pa inštruktorji in laboranti. Predavatelje imenuje predavateljski zbor šole, če se šola šele ustanavlja in še nima predavateljskega zbora je do zadnje spremembe zakona imenovanje opravil Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje, po sedaj veljavnem zakonu pa komisija, ki jo imenuje strokovni svet. Predavatelji morajo izpolnjevati z zakonom določene pogoje glede izobrazbe, imeti morajo tudi izobrazbo ustrezne smeri, ki jo določa študijski program, v katerem bodo sodelovali, in merila, ki jih sprejme strokovni svet. Merila določajo reference, ki jih mora izkazovati kandidat za predavatelja in vidne dosežke na pedagoškem področju. Predavatelji, ki se v višji strokovni šoli zaposlijo, morajo imeti tudi pedagoško andragoško izobrazbo, ki si jo pridobijo po programu za izpopolnjevanje na pristojni fakulteti.

Na višjih strokovnih šolah deluje večina predavateljev, ki so sicer zaposleni izven vzgoje in izobraževanja, v podjetjih ali v drugih službah, kjer so si pridobili izkušnje in imajo vidne dosežke, ki jih prenašajo študentom višjih strokovnih šol, ali pa so zaposleni na višjih strokovnih šolah le delno, del svoje obveznosti pa opravljajo na drugi višji strokovni šoli ali v srednjem izobraževanju. (GLEJ PRILOGO)

Takšna sestava predavateljskih zborov na višjih strokovnih šolah zagotavlja stalen pretok znanja in izkušenj iz neposrednih delovnih okolij na študente. Predavatelji morajo vsakih 5 let potrditi svoje imenovanje na predavateljskem zboru po predhodnem mnenju komisije pristojnega strokovnega sveta. S tem se zagotavlja stalno posodabljanje študijskega procesa, predavatelji, ki so v višji strokovni šoli zaposleni, pa morajo dokazovati tudi svojo povezanost z gospodarstvom oziroma morajo sodelovati s službami, ki so pomembne za njihovo predavateljsko dejavnost.

Zlasti sodelovanje predavateljev, ki sicer niso zaposleni na višjih strokovnih šolah, prinaša v predavateljske zборе stalno preverjanje aktualnosti posredovanega znanja in kompetenc. To dviguje tudi strokovno raven dela učiteljev v šolskih centrih, kjer delujejo višje strokovne šole kot organizacijske enote.

Čeprav doktorat ni pogoj za imenovanje predavateljev, je precej predavateljev doseglo najvišjo akademsko raven. Nekateri opravljajo pedagoško delo na visokih šolah in hkrati tudi na višjih strokovnih šolah. To ugodno vpliva na odločitve visokega šolstva pri priznavanju predhodno pridobljenega znanja na višjih strokovnih šolah, saj se krepi zaupanje v znanje diplomantov višjih strokovnih šol. Krepi pa se tudi zaupanje delodajalcev v višje strokovno izobraževanje, saj del študijskega programa izvajajo njihovi sodelavci, strokovnjaki na svojem področju.

Študijski programi določijo znanje, ki ga mora imeti predavatelj višje strokovne šole za izvajanje posameznega predmeta. To znanje se dokazuje u ustrezno visokošolsko diplomu po končanem študiju, ki obsega tudi potrebno temeljno strokovno znanje določenega študijskega področja. Študijski programi določajo znanje dovolj okvirno, da ga kandidati lahko dokazujejo diplomami različnih strok, pomembni pa so tudi dosežki v zaposlitvi, izpopolnjevanja in usposabljanja ali drugi dosežki, ki dokazujejo, da ima kandidat ustrezno znanje.

Študijski programi tudi določajo pri katerih vajah lahko sodeluje inštruktor in kakšno izobrazbo mora imeti in ali naj pri vajah sodeluje tudi laborant. V različnih obdobjih sprejemanja študijskih programov so pripravljavci različno zavzeto določali potrebo po inštruktorjih in laborantih. Odvisno je bilo tudi od normativov za financiranje oziroma od določanja cene študijskega programa. Pri nekaterih predmetih se predavanja in vaje v študijskem procesu tako prepletajo, da delitev dela na predavatelja in inštruktorja ni nujna.

Pomembno je tudi, da se predavatelji višjih strokovnih šol stalno spopolnjujejo. Za spopolnjevanje skrbijo višje strokovne šole, Skupnost višjih strokovnih šol in sistem spopolnjevanja strokovnih delavcev, ki ga določa in financira MIZŠ. Pomembno je tudi spopolnjevanje na pedagoško andragoškem področju in usposabljanje za ugotavljanje in zagotavljanje kvalitete višjega strokovnega izobraževanja. Zlasti skupnost višjih strokovnih šol je bila na tem področju močno dejavna in je dosegla precejšnje angažiranje višjih strokovnih šol na tem področju.

UGOTOVITEV

Ključni nosilci študijskega procesa na višjih strokovnih šolah so predavatelji višjih strokovnih šol, ki s svojo izobrazbo, dosežki v praksi in strokovnim delovanjem dokazujejo, da prenašajo študentom višjih strokovnih šol ustrezno znanje na ustrezni strokovni ravni in da pomagajo študentom doseči tiste kompetence, ki jim omogočajo takojšnje zaposlovanje in uspešno delo. Dobro je, da sistem omogoča v višje šole vstop predavateljev, ki sicer delujejo izven vzgoje in izobraževanja in izkazujejo pomembne strokovne reference in tudi vidne dosežke na področju izobraževanja.

Poleg predavateljev so izjemno pomembni tudi mentorji v delodajalskih organizacijah, saj študenti opravljajo približno 40% študijskega programa pri delodajalcih, kjer sodelujejo pri projektih in pripravljajo diplomsko nalogo.

7. VPIS IN VIŠJEŠOLSKA PRIJAVNA SLUŽBA

Zanimanje za vpis v višje strokovne šole od njihovega nastanka je naraščalo bolj kot je bilo ob nastanku prvih petih višjih strokovnih šol leta 1996 mogoče pričakovati, šol in izobraževalnih programov pa je bilo iz leta v leto več. Tako je za študijsko leto 2002/2003 prosta vpisna mesta razpisalo že 32 višjih strokovnih šol (17 javnih in ena koncesionirana ter 15 zasebnih), in sicer za 17 različnih študijskih programov za pridobitev višje strokovne izobrazbe.

Po pravilniku, ki je urejal razpis za vpis in izvedbo vpisa v višje strokovno izobraževanje, so se kandidati lahko hkrati prijavili za vpis na vse višje strokovne šole, zato so bili podatki o prijavah nerealni in je bilo težko predvideti, kdaj je omejitev vpisa v posamezno šolo upravičena oziroma kakšen bo dejanski vpis vanjo. Ob tako neurejenem položaju na eni strani, na drugi pa ob čedalje številnejših pobudah za ustanovitev novih javnih višjih strokovnih šol, je bilo oteženo odločanje o nadaljnji širitvi javne mreže teh šol in seveda njihovem položaju oziroma umestitvi v celotni ponudbi v terciarnem izobraževanju.

Zato je januarja 2002 ministrica, pristojna za višje strokovno šolstvo, izdala novi Pravilnik o razpisu za vpis in izvedbi vpisa v višje strokovno izobraževanje, po katerem je prijavno-vpisni postopek dodobra spremenjen in podoben tistemu v visokem šolstvu. Tudi v višjem strokovnem izobraževanju je bila uvedena enotna Višješolska prijavna služba ministrstva. Sedež je dobila v Šolskem centru Celje, kar je bilo tudi v skladu z načelom o decentralizaciji državne uprave. To pomeni, da ŠC Celje zagotavlja ustrezne prostore, opremo in kadre za šifriranje, vnos in računalniško obdelavo vseh prijav za vpis v višješolske programe, izvedbo razvrščanja in obveščanja vseh kandidatov ter višjih strokovnih šol, obdelavo vseh statističnih podatkov o prijavah in vpisu na višje strokovne šole v Sloveniji.

VPS je omogočila predvsem ureditev prijavno-vpisnih postopkov v višje strokovne šole in pridobitev natančnih podatkov o tem, kolikšen je interes kandidatov za vpis vanje – tudi iz posameznih regij, kar je bilo nujno za nadaljnjo racionalno širitev javne mreže višjih strokovnih šol, poleg tega pa načrtovanje in razvoj celotnega terciarnega izobraževanja. Prijavno-vpisni postopek je torej podoben kot v visokem šolstvu (prav tako je lahko kandidat v prijavi navedel največ tri želje za vpis, razvrščanje kandidatov v izbirnem postopku je bilo enako in ga je opravila višješolska prijavna služba, dokazila o izpolnjevanju vpisnih pogojev za kandidate, ki končujejo srednjo šolo, VPS pošlje Državni izpitni center...).

Večje spremembe pri prijavnih postopkih:

- V študijskem letu 2005/06 so kandidati prijave v vseh treh rokih že pošiljali direktno na VPS.
- V študijskem letu 2008/09 je bila sprememba pri prijavnih rokih, in sicer kandidati so imeli samo spomladanski rok za prijavo preko VPS. Na še prosta vpisna mesta so se kandidati prijavljali direktno na šole. O postopkih vpisa so odločale posamezne šole, ki pa so po končanem vpisu morale VPS javiti podatke o vseh vpisanih, ta pa je te podatke vnesla v bazo.
- V tem letu je bil uveden tudi elektronski obrazec prijave, katerega kandidati izpolnjenega natisnejo s spletne strani, pošljejo s priporočeno pošiljko VPS.
- V študijskih letih od 2010/11 do 2013/14 je prijava za vpis na še prosta vpisna mesta za redni študij potekala s predhodno elektronsko prijavo – "hitri prsti", medtem ko je postopek za izredni študij ostal nespremenjen; kandidati so se prijavljali neposredno na višjih šolah.
- V študijskem letu 2012/13 je razpis za vpis v višje strokovno izobraževanje je izšel le v elektronski obliki.
- V študijskem letu 2013/14 se kandidati za vpis v višješolske študijske programe oziroma višje strokovne šole na razpis lahko prijavijo samo z elektronsko prijavo na spletni strani VPS.
- V študijskem letu 2014/15 sta bila uvedena zopet dva prijavna roka in v primeru omejitve vpisa imajo pri vpisu v redni študij prednost kandidati, ki pred tem še niso bili vpisani v redni študij v višjem strokovnem ali visokošolskem izobraževanju v Republiki Sloveniji. Kdor je bil že tri leta vpisan v študijski program visokega šolstva, se ne more vpisati v redni študij v višjem strokovnem izobraževanju.

UGOTOVITEV:

Vpisni postopki v višje strokovne šole se vodijo centralizirano, kar omogoča enostavno, transparentno in učinkovito prijavljanje kandidatov za višješolski študij, preverjanje izpolnjevanja pogojev in seznanjanje kandidatov o možnostih vpisa in o vpisu na višje strokovne šole. Sam vpis pa je v pristojnosti šole, za katere vpisna služba opravlja naloge v vpisnem postopku, šole pa so za izvedbo vpisa odgovorne same.

8. SKUPNOST VSŠ

Skupnost VSŠ, Skupnost višjih strokovnih šol Republike Slovenije, v skladu s slovensko zakonodajo deluje kot strokovno združenje višjih strokovnih šol. Ustanovljena je bila kot javni zavod 20. aprila 2005, ko je bil tudi potrjen Akt o ustanovitvi Skupnosti VSŠ. V sodni/poslovni register je bila vpisana 5. decembra 2006. Svečano listino o ustanovitvi je podpisalo 37 od skupno 43 višjih strokovnih šol. S sprejetjem aktov skupščine so bile sprejete tudi naloge ter nato formirani organi skupščine (upravni odbor in komisije) ter registracija Skupnosti VSŠ. Organi Skupnosti VSŠ so skupščina, upravni odbor, predsednik, podpredsednik in strokovni odbori in komisije.

Poslanstvo Skupnosti VSŠ je zastopanje skupnih interesov višjih strokovnih šol pri izvajanju višješolskih strokovnih programov. Višje strokovne šole delujejo kot javni ali zasebni zavodi, kot organizacijska enota večjih zavodov ali samostojen zavod v nacionalnem in mednarodnem visokošolskem prostoru. Poslanstvo Skupnosti VSŠ je tudi promovirati skupne interese višjega strokovnega šolstva tako v Sloveniji kot izven njenih meja in prispevati k progresivnemu razvoju visokošolskega in strokovnega raziskovalnega področja. Članice Skupnosti VSŠ poleg izvajanja študija višješolskih strokovnih programih s svojim delom na področju aplikativnih in strokovnih raziskav tudi neposredno prispevajo k razvoju posameznih podjetij, lokalne skupnosti in regije.

Skupnost VSŠ je predvsem osredotočena na razvoj politike in projekte na področju višješolskega strokovnega izobraževanja in raziskav s poudarkom predvsem na aplikativnih in strokovnih segmentih. Prav tako organizira letne konference, tematske seminarje, posvete in usposabljanja, ter druge dogodke za svoje članice. Zbira in posreduje relevantne informacije za svoje članice. Deluje kot skupno raziskovalno telo in izvaja analitično delo. Skupnost VSŠ deluje kot vezni člen med višjimi strokovnimi šolami in kot njihov predstavnik in glas v nacionalnem in mednarodnem merilu.

V Skupnost VSŠ je leta 2016 bilo včlanjenih 47 (lani 46) ali **95,9%** višjih strokovnih šol od skupaj 49 višjih strokovnih šol (29 javnih in 20 zasebnih), od tega 29 javnih oz. 100 % in 18 zasebnih oz. 90 % ter 1, ki spada pod MNZ (Polijska akademija).

Vseh 48 članic sestavlja člane Skupščine Skupnosti VSŠ. Vsaka ima en volilni glas ne glede na število podružnic oz. organizacijskih enot. Glasujejo zakoniti zastopniki članic v Skupnosti VSŠ oz. njihovi pooblašenci.

Primerjava realiziranih nalog Skupnosti VSŠ leta 2008 in 2016

2008
1. Delovanje in promocija Skupnosti višjih strokovnih šol Republike Slovenije. 2. Uvajanje in spremljanje kakovosti dela na višjih strokovnih šolah. 3. Sodelovanje skupnosti in šol na mednarodnem področju: EURASHE.
2016
1. Delovanje Skupnosti VSŠ, priprava Razvojnega načrta Skupnosti VSŠ 2. Sodelovanje pri pripravi Pravilnika za podelitev priznanj Skupnosti VSŠ 3. Delovanje na področju zagotavljanja kakovosti, Priznanja za odličnost 4. Usposabljanja in izmenjave dobrih praks 5. Sodelovanje z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport 6. Sodelovanje s socialnimi partnerji v slovenskem prostoru 7. Prepoznavnost in promocija višješolskih strokovnih programov: slavnostna akademija ob 20-letnici, zbornik VSŠ, priznanja Skupnosti VSŠ 8. Delovanje na mednarodnem področju: EURASHE, CHAIN 5, Evropska komisija, CEDEFOP, E4 9. Projekti: vodenje ERASMUS+ konzorcija za prakse, PROCSEE, BuildPHE, VET4EU2, SAPS, EVROŠTUDENT VI http://www.skupnost-vss.si/wp-content/uploads/2015/12/LETNO-PORO%C4%8CILO-SKUPNOSTI-VS%C5%A0-2016.pdf

Pregled načrtovanih aktivnostih po strateških področjih

1. Delodajalci

- Spodbujanje zakonske ureditve sledenja diplomantov, sodelovanje v implemenatciji
- Organiziranje posvetov za delodajalce (okrogla miza o zaposljivosti)
- Ugotavljanje bodočih potreb – pilotni projekt

2. Institucionalno okolje

- Spodbujanje vključevanja višjih strokovnih šol v projekte
- Sooblikovanje normativov v višjih strokovnih šolah
- Aktivno sodelovanje pri prenovi in razvoju študijskih programov

3. Skupni standardi delovanja

- Razvoj praktičnega izobraževanja
- Posodobitev merjenja in spremljanja kakovosti
- Razvoj modela odličnosti in zagotavlja primerljivosti podatkov v mednarodnem okolju
- Nadgradnja podatkovne baze Evidenca
- Predstavitev in implementacija standarda ISO 21.001
- Vključitev OpenUpSlovenia in spodbujanje razvoja OER (odprti izobraževalni viri)

4. Študenti

- Razvoj in organiziranje delovanja študentov ravni 5 (CHAIN5, ŠOS)
- Delo s študenti s posebnimi potrebami

5 . Mednarodno sodelovanje

- V okviru mednarodnega sodelovanja se zavzemamo za spodbujanje kakovostnega praktičnega izobraževanja, zaposljivost in vseživljenjsko učenje, razvoj terciarnega strokovnega izobraževanja, Aplikativne raziskave in razvoj inovacij, sledenje diplomantov skozi sodelovanje z EUARSHE, CHAIN5.
- Evropsko komisijo – skupina bolonjskih strokovnjakov, VET4EU2, CEDEFOP – Community of practitioners, E4 (ENQUA, EQAR, ESU, EURASHE).

UGOTOVITEV:

Skupnost višjih strokovnih šol povezuje javne in zasebne šole in predstavlja pomembnega sogovornika MIZŠ pri upravljanju višjega strokovnega izobraževanja. Vključuje se v mednarodne organizacije visokošolskega strokovnega izobraževanja in izvaja pomembne mednarodne projekte na področju kratkega visokošolskega izobraževanja. V zadnjem času so se sredstva, ki jih skupnosti za delovanje namenja MIZŠ, zmanjšala in skupnost pridobiva večinski delež javnih sredstev z izvajanjem projektov, ki jih pridobi na javnih razpisih doma in v EU. S tem krepi svoj položaj in vlogo pomembnega povezovalca višjih strokovnih šol v R Sloveniji in v mednarodnem visokošolskem prostoru. Skupnost je tudi pripravila strategijo internacionalizacije višjega strokovnega izobraževanja (priloga 10)

9. NAKVIS

Za višje strokovno šolstvo so bile zakonske podlage sistema kakovosti predpisane z ZVSI 2004 z komisijami za spremljanje in zagotavljanje kakovosti na šolah in predvidenim poročanjem ter sodelovanjem z Nacionalno komisijo. Z Zakonom o visokem šolstvu (Ur. L. RS. Št. 100/2004) je imela predvidena Javna agencija med svojimi nalogami tudi skrb za delovanje sistema za spremljanje, ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti višjega strokovnega izobraževanja (zunanja evalvacija) ter vodenje zunanje evalvacijskih postopkov v višjem strokovnem izobraževanju. Ker Javna agencija ni bila ustanovljena, je za spodbujanje kakovosti je še naprej skrbela NKKVŠ.

Leta 2007 je bil pri Svetu Republike Slovenije za visoko šolstvo (posvetovalni, akreditacijski, evalvacijski in habilitacijski organ) ustanovljen Senat za evalvacijo. Senat je sestavljalo 9 članov iz različnih znanstvenih področij, vključen je bil tudi predstavnik študentov. Njegova naloga je bila, da spremlja, ugotavlja in zagotavlja kakovost slovenskega visokega šolstva in nadaljuje z evalvacijami ter izvaja te aktivnosti tudi v višjem šolstvu.

V Senat je bila za eno izmed znanstvenih področij imenovana predstavnic pedagoškega kadra iz višjih strokovnih šol, kar je pomenilo pomemben korak pri vzpostavljanju enakopravnega vključevanja višjega šolstva v sisteme kakovosti v terciarnega sektorju, saj so bili pred tem predstavniki višjega šolstva na seje vabljeni le kot gostje brez možnosti sodelovanja pri odločitvah. V okviru senata za evalvacijo je bila ustanovljena delovna komisija za zagotavljanje kakovosti višjega šolstva. Merila, ki so veljala za visoko šolstvo so se smiselno uporabljala za presojo višjega šolstva.

Leta 2008 je bila opravljena prva zunanja evalvacija v višjem strokovnem izobraževanju, leta 2009 pa so bile evalvirane še 4 šole. Ugotovitve strokovnih komisij so bile ugodne, pokazalo se je, da višje šole izpolnjujejo določbe Meril in so na številnih področjih presoje kakovosti primerljive z visokošolskimi zavodi. V začetnih letih je bilo nekaj težav z razumevanjem različnih zahtev v zvezi z znanstvenoraziskovalnim, strokovnim in umetniškim delom in drugačno zakonsko ureditvijo nekaterih področij (npr. manjša avtonomija, sprejemanje študijskih programov in njihova javna veljavnost ter razmeščanje, opcijsko povezovanje študentov, komisija za kakovost kot obvezen organ s predpisano sestavo, ...).

Za spodbujanje razvoja sistema kakovosti in pomoč pri samoevalvaciji ter pripravi na zunanje evalvacije je skrbela Komisija za kakovost pri Skupnosti VSS in delovna skupina za Aktivnost Kakovost v okviru projekta »Impletum«. Z organizacijo izobraževanj za vodstva šol in predsednike komisij za kakovost, pripravo pripomočkov in računalniško podprtega sistema spremljanja zadovoljstva deležnikov ter računalniško podporo izračuna kazalnikov kakovosti smo prispevali k vzpostavljanju sistema kakovosti v višjih šolah in olajšali pripravo na zunanje evalvacije.

Leta 2010 je bila na podlagi novele Zakona o visokem šolstvu (Ur. l. RS. 86/2009) konstituirana Nacionalna agencija za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS), v kateri je bilo prvič predpisano tudi sodelovanje predstavnika višjih šol (član Sveta agencije).

Svet agencije je v letu 2011 sprejel Merila za zunanjo evalvacijo višjih šol in predpisal postopke za opravljanje zunanjih evalvacij. To so bila prva samostojna merila za višje šolstvo, ki pa so vsebinsko pokrivala enaka področja kot visokošolska, bistveno pa se razlikujejo v odločitvah, ki jih sprejme svet po opravljeni zunanji evalvaciji. V visokem šolstvu ima Svet NAKVIS pristojnost odločanja o podelitvi oziroma podaljšanju akreditacije, v zvezi z višjimi šolami pa ima zgolj pristojnost sprejemanja mnenja o doseganju z zakonom predpisanih standardov, določenih z merili za zunanjo evalvacijo višjih šol. Akreditacija višjih strokovnih šol in študijskih programov je v pristojnosti ministrstva. Svet NAKVIS je sprejel še en predpis, ki se nanaša na višje šolstvo - Merila za prehode, kjer je predpisal pravico za prehajanje višješolskih študentov v programe 1. Bolonjske stopnje.

Na presojah so bili izpostavljeni številni primeri dobrih praks in ugotovljene številne prednosti. Med njimi izstopa odlična vpetost v okolje in povezovanje z delodajalci in mentorji praktičnega izobraževanja, praktična naravnost, zadovoljstvo študentov, možnosti vključevanja v mednarodne izmenjave ter vzpostavljeni sistemi kakovosti (<http://www.nakvis.si/sl-SI/Content/Details/113>).

Posebnost zakonodaje višjega šolstva je, da NAKVIS skrbi le za zunanje evalvacije, ne pa tudi za akreditacije višjih šol. NAKVIS nima povratne informacije o posledicah ugotovitev zunanje evalvacije in postopkih, ki jih ministrstvo vodi na osnovi poročil in mnenja o evalvaciji za posamezno šolo. Za izboljšanje tega področja bo potrebno izboljšati komunikacijo med agencijo in direktoratom za višje šolstvo in akreditacijsko komisijo.

NAKVIS je pripravil prvo analizo o kakovosti v slovenskem visokošolskem in višješolskem prostoru. V njej obravnava stanje v visokem in višjem strokovnem šolstvu v letih od 2010 do 2013, ki ga izpelje iz ugotovitev pri zunanjih presojah v postopkih podaljšanja akreditacije visokošolskih zavodov in študijskih programov, zunanje evalvacije višjih strokovnih šol in iz analize samoevalvacijskih poročil visokošolskih zavodov in višjih strokovnih šol. Poročilo poda pomembne ugotovitve in usmeritve za prihodnji razvoj na področju zagotavljanja in izboljševanja kakovosti v slovenskem višjem in visokem šolstvu.

Ugotovitve NAKVIS-a ob zunanjih presojah višjih strokovnih šol

Višješolsko strokovno izobraževanje zaokroža ponudbo v terciarnem izobraževanju. Ima svoje posebnosti, ki izhajajo iz potrebe stroke, zato je močno povezano s strokovnim oziroma poklicnim izobraževanjem. Višješolsko strokovno izobraževanje se kot poseben steber terciarnega izobraževanja vključuje v bolonjski proces in ohranja vse značilnosti kratkega visokošolskega izobraževanja.

Zunanja evalvacija v visokem šolstvu je del postopka za podaljšanje akreditacije visokošolskega zavoda ali študijskega programa, v višjem šolstvu pa je samostojen postopek. Evalvacijski obiski v višjem šolstvu se končajo z mnenjem agencije o izpolnjevanju z ZSVI in merili za evalvacijo določenih standardov. Vloga agencije se v tem primeru razlikuje od akreditacijskih postopkov v visokem šolstvu, saj svet agencije ne sprejme odločitve o podaljšanju akreditacije višje strokovne šole. Ta je v pristojnosti ministrstva, pristojnega za višje šolstvo.

Postopki zunanjih evalvacij višjih strokovnih šol so pokazali prednosti in priložnosti za razvoj oziroma ustvarili pogoje za nadaljnji napredek slovenskega višjega strokovnega izobraževanja. Še naprej je potrebno zagotavljati, da se z višješolsko izobrazbo pridobivajo posebne poklicne kvalifikacije.

Ugotovitve:

- Šole imajo sicer dobro utečene povezave z gospodarstvom, predvsem v smislu sodelovanja z delodajalci preko praktičnega izobraževanja študentov.
- Ustrezna vpetost v okolje se odraža tudi v vzornem sodelovanju z drugimi višjimi in visokošolskimi zavodi.
- Šole bi morale okrepiti sodelovanje z visokimi strokovnimi šolami oziroma odpreti nove možnosti povezovanje, saj lahko na ta način pripomorejo k dvigu kakovosti, predvsem pri posodabljanju in izvedbi študijskih programov.
- V zvezi s preverjanjem oziroma ugotavljanjem dejanskih potreb okolja je ugotovljeno, da se višje šole še ne odzivajo na priporočila zunanjih evalvacij in na aktualne družbeno-gospodarske razmere.
- Pomanjkljivo je strateško načrtovanje z jasnimi, izvedljivimi in merljivimi cilji. Šole bi morale v bodoče usklajevati vpis s potrebami okolja na podlagi izsledkov spremljanja kompetenc študentov ter zaposljivosti in zaposlenosti diplomantov.
- Mednarodna mobilnost študentov je slaba, kar gre pripisati kratkemu študiju in družinskim oziroma poklicnim obveznostim študentov.
- Na področju kadrov je število polno zaposlenih predavateljev izjemno majhno. Zakon o višjem strokovnem izobraževanju določa, da morajo biti na šoli redno zaposleni direktor oziroma ravnatelj, organizator praktičnega izobraževanja in referent za študijske zadeve. Šole s predavatelji v večini sodelujejo preko avtorskih oziroma podjemnih pogodb, kar negativno vpliva na vključevanje študentov v strokovno in projektno delo predavateljev in na pripadnost predavateljev šoli. Šole bi v tem smislu morale predavatelje spodbujati k aktivnemu delu na višji šoli. Majhno število redno zaposlenih predavateljev je povezano tudi s postopkom imenovanja v naziv predavatelja, pri katerem je določena omejitev števila imenovanj (števila predmetov, ne predmetnih področij).
- V kontekstu ECTS ni možno uvajati avtomatizma pri priznavanju kreditov diplomantov višješolskega študija, ki se vključujejo v visokošolski študij po študijskih programih prvega bolonjskega cikla, veljajo principi ECTS, ki so povezani z učnimi dosežki. Prav tako je potrebno v izobraževalnem procesu okrepiti spremljanje in vrednotenje študentovih dosežkov.
- Vpis fiktivnih študentov - gre za študente, ki ne nameravajo študirati in si pridobiti višje strokovne izobrazbe, ampak se vpisujejo zgolj zaradi pridobitve oziroma ohranitve statusa študenta zaradi pravic, ki izvirajo iz njega.
- Študenti višjih strokovnih šol so zadovoljni s študijskim procesom, predavatelji in podpornimi službami na šoli. Najbolj cenijo individualno obravnavo in posluh za svoje potrebe. Prostori in oprema za izvajanje študijskega procesa na šolah so večinoma primerni.

- Šole se pogosto soočajo s pomanjkanjem finančnih sredstev (zniževanje proračunskih sredstev, upad števila izrednih študentov, organizacijske združitve, stečajni postopki in drugo). To kaže močno povezanost višjega strokovnega izobraževanja s srednješolskim izobraževanjem, ki pa pogosto proizvaja negativne učinke v smislu nejasne (pedagoške in študijske) ločenosti oziroma nadgradnje med srednjim in višješolskim izobraževanjem. Vsebinska in institucionalna povezanost s srednjih strokovnim izobraževanjem ima tudi sinergijske učinke pri uporabi prostorov, opreme in kadra.
- Sistemi notranjega zagotavljanja kakovosti so vzpostavljeni na vseh višjih strokovnih šolah. Urejajo jih notranji akti in poslovniki kakovosti, ki pretežno upoštevajo predpise agencije Dvig kulture kakovosti je odvisen od spoznanja pomena in prednosti zagotavljanja kakovosti. Za načrtovanje ukrepov je potrebno oblikovati merljive in jasne cilje z določenimi roki in odgovornimi osebami.

UGOTOVITEV:

NAKVIS kot osrednja institucija za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu v višjem strokovnem izobraževanju nima vseh pristojnosti, kakršne ima v visokem šolstvu. Opravlja pa pomembno vlogo pri ugotavljanju kvalitete višjega strokovnega izobraževanja in s tem zagotavljanju kredibilnosti višjega strokovnega izobraževanja in zaupanju v javno veljavno višješolsko izobrazbo, ki jo diplomanti pridobijo v javnih in zasebnih višjih strokovnih šolah.

10. EVROPSKE SMERNICE IN TRENDI VIŠJEGA STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Višješolsko izobraževanje EU v številkah

Višje strokovno šolstvo (VŠŠ) je v letu 2018 prisotno v 26-ih (93 %) državah članicah EU. V 22-ih (79 %) je tudi del terciarnega izobraževanja (TI), kar je 6 (27 %) držav več v primerjavi z letom 2003. Več kot 3 milijone študentov je vključeno v tovrstne programe. V Litvi, Grčiji, Estoniji in Nemčiji se smatra kot post-sekundarno izobraževanje. V dveh (7 %) državah članicah EU VŠŠ ni prisotno. To sta Finska in Romunija. Finska upošteva VŠŠ kvalifikacije iz drugih držav s priznavanjem predhodno pridobljenega znanja.

HAPHE – Harmonizacija pristopov terciarnega strokovnega izobraževanja v Evropi

Razvoj visokega šolstva v Evropi in svetu kaže tendence po razvoju le-tega v dva vzporedna stebra, in sicer v akademsko visoko izobraževanje z glavnim težiščem na temeljnih raziskavah, in na strokovno terciarno izobraževanje, ki je usmerjeno predvsem v uporabne strokovne raziskave, s pomembnim deležem praktičnega izobraževanja/usposabljanja v realnem delovnem okolju in v tesnem sodelovanju z regionalnim okoljem in trgom dela. Tako so se tudi v Sloveniji na področju terciarnega izobraževanja pojavili univerzitetni in visokošolski strokovni programi ter višješolski strokovni programi.

EURASHE – Evropsko združenje institucij terciarnega strokovnega izobraževanja

V svojih *Smernicah in trendih terciarnega strokovnega izobraževanja* (2018) v Evropi EURASHE jasno prepozna potrebo po podpori regionalnemu vključevanju preko tesnega regionalnega sodelovanja vseh deležnikov tudi znotraj izobraževalne vertikale, promociji vseživljenjskega učenja z nudenjem fleksibilnih priložnosti za nadaljevanje učne poti, podpori inovacij pri učenju in poučevanju z novimi pristopi, ki spodbujajo kritično mišljenje, reševanje kompleksnih problemov, timsko delo, ..., prepoznavanju vloge učenja in poučevanja ter usposabljanja osebja in študentov za novo digitalno obdobje, ki ga prinaša industrijska revolucija 4.0 in spoštovanju in promociji raznolikosti znotraj visokošolskega prostora z nudenjem mikro certifikatov za delne dosežke na individualni poti posameznika skozi izobraževanje.

Evropska komisija

V svoji *Prenovljeni agendi EU za visoko šolstvo* (2017) Evropska komisija jasno izpostavlja pomen razvoja »nano stopenj izobraževanja« in spodbujanja kratkih fleksibilnih izobraževanj na terciarni ravni, katerih rezultat so »mikro certifikati« predvsem kot spodbuda vseživljenjskemu učenju tako že zaposlenih kot tudi brezposelnih in tistih z nizkimi prihodki (spodnja slika).

Prav tako pa v svojem *Poročilu o bolonjskem procesu* (2018) izpostavlja potrebo po spodbujanju višje finančne podpore terciarnim strokovnim izobraževanjem s pomembnim deležem praktičnega izobraževanja v realnem okolju oz. podjetjih (spodnja slika prikazuje letni javni proračun v odstotkih za terciarno izobraževanje)

OECD

OECD v svojem *Diagnostičnem poročilu o strategiji veščin v Sloveniji* (2017) nujno poziva k bolj uravnovešenem in učinkovitem financiranju višjega strokovnega izobraževanja v Sloveniji, ki je v primerjavi s povprečjem OECD in drugimi sektorji izobraževanja v Sloveniji izredno podhranjeno (40% povprečja OECD) saj je višje strokovno izobraževanje v Evropi sektor z največjim potencialom za razvoj inovacij in razvoja ter opolnomočenja regij in kot takšen je tudi sektor, ki se najhitreje širi.

PROCSEE - Krepitev terciarnega strokovnega izobraževanja v Srednji in jugovzhodni Evropi

V svojih priporočilih za terciarno strokovno izobraževanje projekt PROCSEE izpostavlja razvoj ključnih mehkih kompetenc, regijsko sodelovanje, promocijo in sodelovanje s trgom dela, razvoj osebnih učnih okolij, kakovost praktičnega izobraževanja/usposabljanja, ki je ključnega pomena za tovrstne programe, nujnost razvoja kariernih centrov znotraj institucij za aktivno sodelovanje šol pri zaposlovanju diplomantov, potrebo po jasni opredelitvi deležnikov trga dela (zbornic, ...) v strategiji VSS in sistemsko aktivno sodelovanje vseh deležnikov na področju razvoja VSS. Znotraj projekta so tako bili ustanovljeni nacionalni odbori, v katere so bili vključeni vsi deležniki terciarnega strokovnega izobraževanja. Zagotovitev trajnosti tovrstnega odbora na sistemski in strateški ravni bi bila ključna za uspešno nadaljnje sodelovanje vseh deležnikov in zagotavljanje uresničitve ciljev znotraj strategije VSS.

CEDEFOP

CEDEFOP-ova *Študija o kvalifikacijah na ravni 5 EOK* prikazuje raznolikost ponudbe višješolskega strokovnega izobraževanja po Evropi v letu 2015 in kot razloge za nastanek in razvoj višjega strokovnega izobraževanja v Evropi navaja pomen višjega šolstva za razvoj inovacij, inovatorske kulture, spodbujanje terciarnega izobraževanja s konkretnimi elementi praktičnega izobraževanja v realnem okolju oz. podjetju za zadostitev pomanjkanja spretnosti in kompetenc na vmesni ravni zaradi ekonomskega, tehnološkega in družbenega razvoja, zблиžanje izobraževanja in trga dela, prispevanje k zadanim ciljem populacije med 18. in 30. letom, omogočanje vstopa v visokošolsko izobraževanje tudi kasneje v življenju in spodbujanje vseživljenjskega učenja skozi prešolanje ali nadaljnje izobraževanje.

Višje strokovno izobraževanje skozi Ministrske komunikacije Evropskega visokošolskega prostora

V **Bergenskem komunikaciju (2005)** je bil sprejet splošni okvir kvalifikacij EVP, ki obsega 3 cikle in omogoča vmesne kvalifikacije znotraj prvega cikla. V **Leuvenskem komunikaciju (2009)** je bilo ugotovljeno, da so te kvalifikacije pomembne za povečan dostop do visokošolskega izobraževanja. V **Bukareškem komunikaciju (2012)** je bilo sprejeto, da kvalifikacijski okvir EVP upošteva kratki cikel (raven 5) kot spodbuja te kvalifikacije v nacionalnih kontekstih. V **Erevanskem komunikaciju (2015)** se ministri zavežejo, da se vključi kratki cikel v splošni okvir kvalifikacij EVP kakovost katerega se zagotavlja v skladu z Evropskimi standardi in smernicami, s čemer se zagotovi priznavanje teh kvalifikacij. V **Pariškem komunikaciju (2018)** se ministri zavežejo, da se višje strokovno šolstvo formalno prepozna kot samostojen cikel in pomemben deležnik pri odpiranju visokošolskega prostora širši populaciji znotraj EVP.

V Pariškem komunikeju iz leta 2018 so se ministri strinjali, da imajo v več sistemih kvalifikacije iz višješolskih ali primerljivih izobraževalnih programov, pridobljene po Evropskem sistemu prenašanja in zbiranja kreditnih točk (ECTS), vse pomembnejšo vlogo v pripravi študentov na zaposlitev in nadaljnji študij, pa tudi v izboljšanju socialne povezanosti, saj so dostopne mnogim, ki sicer ne bi razmišljali o visokošolski izobrazbi. Zato vključujemo kvalifikacije, pridobljene v višješolskih ali primerljivih izobraževalnih programih, v ogrodje kvalifikacij Evropskega visokošolskega prostora (QF-EHEA) kot samostojno kvalifikacijo. Vsaka država se lahko odloči, ali bo kvalifikacije, pridobljene v višješolskih ali primerljivih izobraževalnih programih, vključila v svoje nacionalno ogrodje in kako bo to naredila.

UGOTOVITEV:

Z mednarodnim sodelovanjem in izmenjavo dobrih praks je slovensko višje strokovno izobraževanje postalo vzor tovrstnih programov širom Evrope. Kar precej držav EU se zgleduje po slovenskem sistemu višjega šolstva in tako so na Portugalskem leta 2015 uvedli tovrstne programe, v Belgiji bodo prve študente vpisali v jeseni 2019, še več Evropskih držav (Italija, Poljska, Estonija, ...) pa si prizadeva preoblikovati oz. vzpostaviti višje šolstvo po slovenskem vzoru.

11. KARIERNI CENTRI

Na večini višjih strokovnih šola delujejo karierni centri. Najpogosteje je vodja kariernega centra ravnatelj ali organizator praktičnega izobraževanja, financiranje ni sistemsko urejeno. Glede na strokovni naziv karierno svetovanje najpogosteje izvajajo univ. dipl. ekonomisti in psihologi. Šole posredujejo zainteresiranim kandidatom za študij in študentom višjih strokovnih šol informacije o študijskih programih, možnostih nadaljevanja študija, zaposlitvenih možnostih, redkeje pa o možnostih samozaposlovanja.

Večinoma izvajajo tudi svetovanje za izbiro študija oz. poklica. Redke pri svetovanju uporabljajo psihodiagnostične pripomočke.

Večina šol izvaja dejavnosti poklicnega/kariernega svetovanja v okviru kariernega centra. V aktivnosti se vključujeta dve tretjini študentov. Šole imajo povezave do razpisov delovnih mest, študentom posredujejo povpraševanja delodajalcev in jim pripravljajo posebna gradiva z nasveti glede zaposlovanja (priprava kariernega načrta, pisanje življenjepisa, Europass CV, motivacijskega pisma, prošnje za delo, priprava poslovnega načrta, priprava na zaposlitveni razgovor, obvestila o ponudbi delovnih mest...). Prilagoditve svetovanja za osebe s posebnimi potrebami so predvsem individualizacija svetovanja.

Najpogostejše aktivnosti v sodelovanju s podjetji so organizacija in izvedba praktičnega izobraževanja, obiski podjetij, gostje iz prakse in posredovanje objav o možnostih zaposlitve študentom. Zlasti slednje izpostavljajo študenti in diplomanti višjih strokovnih šol, ki pogrešajo skrb višjih strokovnih šol za svoje diplomante po končanem študiju. Želja po izobraževanju na tem področju je velika, vključile bi se vse šole, do sedaj je na izobraževanjih s to tematiko sodelovala le petina. Želijo izvedete več o dejavnosti KC in formalnem vidiku organizacije ter pridobiti dodatna specifična znanja s področja poklicnega svetovanja.

Največja težava delovanja kariernih centrov je v financiranju, ki ni sistemsko urejeno, manjša motiviranost študentov in pomanjkanje ustreznih kadrov.

Skupnost VSS načrtuje:

- preučitev možnosti financiranja delovanja kariernih centrov,
- oblikovanje predloga modela delovanja kariernih centrov,
- predstavitev primerov dobrih praks,
- organizacijo izobraževanj za karijerne svetovalce...

UGOTOVITEV:

Na višjih strokovnih šolah delujejo karierni centri, ki pa niso sistemsko financirani. Karierni centri lahko pomembno prispevajo k promociji diplomantov višjih strokovnih šol in pomagajo študentom in delodajalcem, da ustvarijo tesnejše medsebojne odnose in s tem prispevajo k hitrejšemu zaposlovanju diplomantov višjih strokovnih šol, delodajalce pa pritegnejo k sodelovanju pri izvajanju nalog, opredeljenih v predpisih in strokovnih izhodiščih za razvoj višjega strokovnega izobraževanja.

Vizija

Vizija predstavlja dolgoročne usmeritve, ki se ne spreminjajo ob vsaki spremembi okoliščin, kot je sprememba proračuna, sprememba predpisov, ki urejajo plačni sistem, vpisni postopki, status študentov itd, ampak predstavlja stabilno podlago za postavljanje ciljev in ukrepov, ki so v pristojnosti odločevalcev, deležnikov in izvajalcev višjega strokovnega izobraževanja.

- Slovenija ima ambiciozno vizijo za prihodnost

Slovenija je razmeroma uspešna država z dobro kakovostjo življenja. Ne samo da ima enega najvišjih življenjskih standardov v Srednji Evropi, temveč tudi eno najvišjih enakosti v osebnih dohodkih med državami OECD, saj zaostaja le za Dansko, Norveško in Islandijo. Poleg tega prebivalci Slovenije uživajo relativno visoko raven osebne varnosti, razmeroma neokrnjeno naravo in visoke ravni dosežene izobrazbe.

Država se sooča s številnimi stalnimi in nastajajočimi trendi, ki ustvarjajo nove izzive in priložnosti. Svetovna finančna kriza je močno prizadela njeno izvozno usmerjeno gospodarstvo, saj je povzročila padec proizvodnje in stopnje zaposlenosti, ki sta bili prej med najvišjimi v državah OECD. Izpostavila je številne strukturne ranljivosti in neravnovesja. Vendar pa se je na krilih svetovne konjunktura ter vztrajnosti in inovativnosti gospodarstva v nekaj letih prelevila iz bolnika evropske Unije v eno izmed zvezd gospodarske učinkovitosti in stabilnosti.

Slovenija je na lestvici svetovne konkurenčnosti, ki jo pripravlja švicarski inštitut za razvoj menedžmenta IMD skočila za 6 mest, na 37. mesto. Svetovne agencije, ki ocenjujejo boniteto držav, Sloveniji dvigujejo oceno iz stabilne v pozitivno. Rezultati poslovanja v lanskem letu so boljši kot prej, obeti rasti se ohranjajo tako pri podjetjih kot pri mednarodnih analitikih. Tuji vlagatelji prihajajo v Slovenijo, ne le prevzemajo podjetja, temveč tudi postavljajo nova. Optimizem preveva vse pore družbe, vendar pa za nadaljevanje pozitivnih trendov obstoje številni izzivi, ki terjajo hitrejši pristop k razreševanju, saj sicer lahko ogrozijo prihodnji razvoj celotne družbe. Posebej je potrebno opozoriti na razmere na trgu dela, ki so se v zadnjih letih drastično spremenile. Iz države oz. okolja z visoko stopnjo brezposelnosti se soočamo s kadrovsko vrzeljo, ki bo zaznamovala vsaj prihodnjih 20 let – na trg dela bodo prihajale generacije, ki bodo za več kot četrtno manjše od tistih, ki se bodo upokojevale. Poleg tega se prebivalstvo stara: delež delovno aktivnega prebivalstva se zmanjšuje hitreje kot v večini drugih držav OECD. To pomeni manjši delež delavcev in s tem manj možnosti zagotavljanja potrebnih znanj in spretnosti. Hkrati tehnologija in digitalizacija spreminjata način, kako se ljudje učijo, delajo in živijo, saj so zaradi iskanja boljše izobrazbe, zaposlitve in življenja bolj mobilni kot kdaj koli prej. Ob tem pa gospodarstvo opozarja na premajhne generacije in neustrezno ponudbo med brezposelnimi glede na potrebe gospodarstva, nezanesljive srednjeročne napovedi po kompetencah in izobraževanju, rigidni sistem šolstva in nerazvitost dualnega izobraževanja, nizko zaposlenost starejših in še vedno rigidni trg dela.

Slovenija je v procesu sprejemanja ambiciozne vizije za svojo prihodnost, Vizije Slovenije 2050, da bi spodbudila prehod v družbo, v kateri se posamezniki učijo za življenje in skozi vse življenje, so inovativni, si med seboj zaupajo, uživajo visok življenjski standard in sprejemajo svojo edinstveno identiteto in kulturo. Država je vpeljala vrsto usmerjenih strategij, ki bodo v pomoč pri doseganju vizije, vključno z Nacionalnim programom visokega šolstva 2011–2020, Raziskovalno in inovacijsko strategijo Slovenije 2011–2020, Strategijo pametne specializacije (S4), Digitalno Slovenijo 2020 (DSI 2020), Okvirnim programom za prehod v zeleno gospodarstvo, Belo knjigo o pokojninah in Strategijo razvoja javne uprave 2015–2020.

Znanje in spretnosti bodo imeli osrednjo vlogo pri razvoju Slovenije

Uspeh Slovenije pri doseganju vizije bo v veliki meri odvisen od tega, kako dobro bo razvijala, aktivirala in uporabljala spretnosti prebivalcev. Višja raven spretnosti je povezana z višjo ravno produktivnosti, zaposlovanja in prihodkov. Pomen spretnosti pri doseganju gospodarskega razcveta bo najverjetneje še naraščal. V skladu s trendi v številnih drugih državah OECD se delež zaposlitev v srednje kvalificiranih poklicih v Sloveniji niža in tudi nekatera visokokvalificirana dela bodo zaradi tehnoloških sprememb morda v prihodnje neustrezna. To pomeni, da je vseživljenjsko učenje ključnega pomena tako za nižje kot za visoko kvalificirane delavce. Spretnosti bodo igrale glavno vlogo pri zagotavljanju primerjalne prednosti Slovenije v svetovni vrednostni verigi in pri specializaciji v tehnološko naprednejših industrijah.

(del besedila je privzeto iz STRATEGIJA SPRETNOSTI OECD - POVZETEK ZAKLJUČNEGA POROČILA O OCENI STANJA: SLOVENIJA 2017)

- **Višje strokovno izobraževanje je nepogrešljiv del izobraževalnega sistema v Republiki Sloveniji.**

Izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji je demokratičen, razvejan, odprt, temelji na javnem šolstvu, omogoča vsem, ki to želijo in zmorejo, izbiro različnih izobraževalnih poti, zagotavlja upoštevanje posebnih potreb udeležencev izobraževanja in nadaljevanje izobraževanja na višjih ravneh zahtevnosti. V višjem strokovnem izobraževanju predstavljajo zasebne višje strokovne šole pomembno dopolnilo opravljanja javne službe (izvajanje javno veljavnih programov). Nikomur niso poti nadaljnjega izobraževanja zaprte, izpolnjevati pa mora z zakonom določene pogoje (na pr. opravljena matura). V celotnem izobraževalnem sistemu se bodo v večji meri uveljavile možnosti priznavanja predhodno pridobljenega znanja v skladu z načeli vseživljenjskega učenja. Poklicno in strokovno izobraževanje na vseh ravneh zahtevnosti (vključno z višjim strokovnim izobraževanjem), ki temelji na socialnem partnerstvu, bo kot enakovredno sestavino razvijalo praktično izobraževanje v delovnih procesih in izobraževanje oziroma usposabljanje po izobraževalnih programih za izpopolnjevanje oziroma za specializacijo zaposlenih po končanem izobraževanju za pridobitev izobrazbe.

S tem bo v večji meri uveljavilo kompetenčno paradigmo in prispevalo k dvigu konkurenčnosti gospodarstva in drugih družbenih podsistemov.

(vsi cilji)

- **Višje strokovno izobraževanje se bo razvijalo kot del visokega strokovnega izobraževanja**, je pa v evropskem ogrodju kvalifikacij na 8 stopenjski lestvici uvrščeno na 5. mesto, v slovenskem ogrodju kvalifikacij pa na 10 stopenjski lestvici na 6. mesto.

Višje strokovno izobraževanje ne dosega ravni prve bolonjske stopnje, daje pa kvalifikacijo znotraj prve bolonjske stopnje. Razvijalo se bo po načelih kratkega visokošolskega izobraževanja, primerljivo s podobnimi študijskimi programi in praksami v Evropi in v svetu.

(vsi cilji)

- **Višje strokovno izobraževanje se bo razvijalo na podlagi poklicnih standardov.**

Poklicni standardi so dokument, ki ga na predlog delodajalcev sprejme minister, pristojen za delo v sodelovanju s Strokovnim svetom RS za poklicno in strokovno izobraževanje. Poklicni standardi predstavljajo naročilo delodajalcev, kakšno znanje, spretnosti in kompetence pričakujejo od svojih bodočih sodelavcev. Poklicni standardi so podlaga za poklicno in strokovno izobraževanje na vseh ravneh zahtevnosti. Poklicni standardi niso nujna podlaga za pripravo programov za izpopolnjevanje, razen v primeru, ko dajo diplomantu nov strokovni naslov.

(Cilji 1, 8)

- **Višje strokovno izobraževanje se bo razvijalo v tesnem povezovanju študijskega procesa v višjih strokovnih šolah**, podobnem visokošolskem izobraževanju (predavanje, vaje, projektno delo), **in praktičnega izobraževanja v delovnih procesih pri delodajalcih.**

Gre za kratko visokošolsko izobraževanje, ki ima vse značilnosti visokošolskega študija, enakovredna sestavina študijskih programov pa je tudi praktično izobraževanje pri delodajalcih. Tudi praktično izobraževanje bo določeno s katalogi, ki bodo jasno določili naloge delodajalcev pri praktičnem izobraževanju študentov.

(cilj 6, 7)

- **Višje strokovno izobraževanju je namenjeno kandidatom, ki imajo bolj kot smisel za teoretično znanje, razvite sposobnosti za reševanje praktičnih problemov in vodenje delovnih skupin, v manjši meri pa za pripravo strateških razvojnih usmeritev in njihovo implementacijo.**

Pogoj za vključitev v višje strokovno izobraževanje je opravljena poklicna matura ali splošna matura. Usmeritev na pridobivanje znanja in spretnosti, ki so manj teoretsko poglobljena in bolj usmerjena na reševanje praktičnih problemov, odpira vprašanje, kako uveljaviti načela vseživljenjskega učenja in omogočiti vključitev v višješolski študij tudi kandidatom, ki imajo ustrezne delovne izkušnje in izkazujejo sposobnosti pri vodenju sodelavcev, so inovativni, imajo ustrezne osebnostne lastnosti in lahko v postopku priznavanja nadoknadijo primanjkljaj predpisanih vstopnih pogojev.

(cilj 9)

- **Višje strokovno izobraževanje ima dvojni cilj, doseganje kvalifikacije za zaposlitev in doseganje ustreznih temeljnih znanj za nadaljnje izpopolnjevanje in specializacijo, pa tudi za nadaljnji študij v visokem strokovnem izobraževanju.**

Doseganje kvalifikacije za zaposlitev in za nadaljnje izpopolnjevanje mora ostati prioritetni cilj, doseganje višjih stopenj izobraževanja pa s sistemskega vidika drugotnega pomena. Odprte možnosti za nadaljevanje izobraževanja so pomembne za posameznika, ki ne sme imeti zaprtih vrat v vseživljenjskem procesu. Pri prehajanju diplomantov v višje strokovno izobraževanje bi bilo treba uveljaviti praviloma možnost neposrednega vpisa v tretji letnik visokošolskega strokovnega študija, priznanje kreditnih točk in opravljenih študijskih obveznosti pa v skladu s postopki priznavanja predhodnega izobraževanja presojati individualno.

(Cilj 9)

- **Višje strokovno izobraževanje se bo razvijalo v tesni povezanosti s sistemom poklicnega in strokovnega izobraževanja.**

Socialno partnerstvo je temeljni pogoj za razvoj poklicnega izobraževanja na vseh ravneh. Zahteva tesno povezanost z delodajalskimi organizacijami in uveljavitev nekaterih elementov vajeniškega sistema. Zato je smiselno, da se višje strokovno izobraževanje razvija v sestavi regijskih šolskih centrov, ki imajo medpodjetniške izobraževalne centre in razvite odnose z delodajalskimi organizacijami pri načrtovanju, programiranju in izvajanju poklicnega in strokovnega izobraževanja na vseh ravneh. To bo zagotavljalo smiselno izrabo prostorov in opreme, medsebojno kadrovske izmenjavo, tudi vključevanje delodajalcev v študijski proces in s tem strokovno rast regijskih izobraževalnih centrov, saj predavatelji, ki prihajajo iz vrst delodajalcev, prinašajo izkušnje pri razvoju novih tehnologij in organizacije dela ter reševanja izzivov v neposrednih delovnih procesih. Dolgoročno bi bilo smiselno razvijati regijske šolske centre po zgledu politehnik.

(cilj 4, 8)

- **Razvili bomo učinkovit sistem financiranja višjih strokovnih šol**

Financiranje višjih strokovnih šol iz javnih sredstev se bo razvilo ob upoštevanju kvalitete izobraževalnega procesa, števila študentov in diplomantov in bo podpiralo racionalno mrežo javnih šol.

(cilj 5, 13)

- **Višje strokovno izobraževanje se bo v prihodnje močneje usmerilo v razvoj programov za izpopolnjevanje in specializacije po končanem študiju za pridobitev izobrazbe.**

Izpopolnjevanje in specializacija sta v dosedanjem razvoju poklicnega izobraževanja in tudi višjega strokovnega izobraževanja neizrabljena priložnost. Kljub sistemskim možnostim je v dolgoletni praksi uveljavljen tako imenovani »vzgornik«. Večina mlade generacije, ki konča srednjo strokovno šolo, se vključuje v visokošolski študij. Jasno pa je, da uvajanje novih tehnologij, čedalje večja konkurenca na globalnih trgih zahteva več znanja in kompetenc vseh zaposlenih. Zviševanje izobrazbene ravni novih sodelavcev, še zlasti ob omejenih kadrovske resursih, ne bo zadoščala. Treba bo močneje uveljaviti izpopolnjevanje in specializacijo na isti ravni kvalifikacijske zahtevnosti.

Izpopolnjevanje in specializacija bosta povsem usklajena s potrebami delodajalskih organizacij, razvoja tehnologije, še zlasti informacijske tehnologije, ki jo označuje »4.0« in strategije pametne specializacije. To pa ne sme pomeniti, da bodo programi za pridobitev izobrazbe postali preveč splošni.

Študijski programi za izpopolnjevanje in specializacijo bodo prvenstveno namenjeni zaposlenim, ki svoje znanje in kompetence, tudi tiste, pridobljene z delovnimi izkušnjami, nadgrajujejo, poglobljajo ali razširjajo. Vključitev kandidatov, ki niso zaposleni, bi bila smiselna samo v primeru razvoja vajeništva, ki bi temeljilo na statusu vajenca, primerljivem z zaposlitvijo.

(cilji: 1, 2, 3)

- **Delodajalske organizacije bodo ustrezno vrednotile dosežene kompetence v podiplomskem izpopolnjevanju oz. specializacijah.**

Sodelavci, ki si bodo pridobili nove kompetence v izobraževalnem procesu po programih za izpopolnjevanje, ki bo načrtovan, programiran in izvajan v tesni povezavi med šolo in delodajalci, bodo pomembno prispevali k večji kakovosti, učinkovitosti, izrabi vseh virov in s tem konkurenčnosti delodajalskih organizacij. Programi izpopolnjevanja imajo za cilj razširjanje in poglobljanje znanja in kompetenc, ki so sicer opredeljene s poklicnimi standardi in so podlaga za pripravo študijskih programov za pridobitev izobrazbe, vendar ne morejo biti v vsej širini in globini vključene v dodiplomski izobraževalni proces. Lahko pa se pripravijo tudi novi poklicni standardi. Pomembno je, da so ti programi opredeljeni na isti ravni kvalifikacijske lestvice kot programi za pridobitev izobrazbe. Delodajalske organizacije pa bi morale znati nove kompetence sodelavcev vrednotiti v sistemu nagrajevanja, ki ne temelji samo na stopnji izobrazbe.

(cilj 8)

- **Delodajalske organizacije bodo v okvirju asociacij delodajalcev ustvarjale pogoje za kvalitetno izvedbo praktičnega izobraževanja študentov.**

Praktično izobraževanje študentov višjih strokovnih šol se mora še bolj uveljaviti kot enakovreden del študijskega programa. Delodajalske organizacije bodo v sistemu razvitega socialnega partnerstva razvile sistem mentorstva in sistem verifikacije študijskih mest pri delodajalcih, ki bodo zagotavljala kvalitetno praktično izobraževanje študentov višjih strokovnih šol.

Tudi praktično izobraževanje bo definirano s katalogi znanja in spretnosti, kar bo zagotavljalo doseganje enakovrednih standardov znanja ne glede na delodajalsko organizacijo, ki organizira praktično izobraževanje študentov višje strokovne šole, in smiselno sodelovanje šole in delodajalske organizacije.

(cilj 1, 8)

- **Za kvaliteto višjega strokovnega izobraževanja bo pristojna NAKVIS (Nacionalna agencija za kakovost visokega šolstva).**

Samoevalvacija ostaja temeljno načelo ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti višjega strokovnega izobraževanja. NAKVIS je osrednja agencija, ki v skladu z evropskimi merili spremlja kakovost visokega šolstva. Zato je prav, da je pristojna tudi za kratko visokošolsko izobraževanje, kot definiramo višje strokovno izobraževanje. NAKVIS ne more imeti vseh pristojnosti za višje strokovno izobraževanje, kakršne ima za visoko šolstvo, ki ima večjo stopnjo strokovne avtonomije. Se bodo pa njene pristojnosti okrepile na področju spremljanja študijskega procesa.

(Cilj 11)

- **Višje šole se bodo povezovale v Skupnost višjih strokovnih šol.**

Skupnost višjih strokovnih šol R Slovenije, ki povezuje javne in zasebne višje strokovne šole, bo imela pomembno vlogo pri razvoju višješolskega izobraževanja in njegove povezanosti v slovenski in evropski visokošolski prostor. Višje strokovne šole vključujejo v študijski proces veliko število predavateljev in drugih strokovnih delavcev z izkušnjami v delovnih procesih, opravljajo vodstvene strokovne naloge v delodajalskih organizacijah, zato bodo lahko postale pomemben dejavnik razvoja študijskih programov za pridobitev izobrazbe in za izpopolnjevanje. Še naprej bo skupnost pomemben del aktivnosti posvečala kakovosti višjega strokovnega izobraževanja. Lahko organizira strokovna izpopolnjevanja za sodelavce višjih strokovnih šol in mentorje v podjetjih (v sodelovanju z zbornicami), lahko je dober sogovornik zbornicam pri načrtovanju, programiranju in izvajanju višješolskega študija. Pomembno lahko prispevajo k razvoju skupnih študijskih programov. Še naprej bo aktiven dejavnik pri vključevanju višjega strokovnega izobraževanja v slovenski in evropski visokošolski prostor. (Cilj 12)

Cilji

Cilji so v primerjavi z vizijo bolj konkretni, temeljijo na ugotovitvah v analizi, za odločevalce predstavljajo določnejše usmeritve in nakazujejo nekatere rešitve, ki jih je treba doseči, da bi se vizija uresničevala.

1. Višje strokovne šole morajo v večji meri usmeriti svoje aktivnosti na **pripravo in izvajanje programov za izpopolnjevanje in specializacijo**, kar bo omogočilo hitrejšo prilagajanje višješolskih študijskih procesov potrebam delodajalcev z dvigom kompetenc na isti ravni zahtevnosti, ne samo z zviševanjem izobrazbenih stopenj izobrazbe.
2. Višje strokovne šole se bodo bolj povezale med seboj in z visokimi strokovnimi šolami v slovenskem in evropskem visokošolskem prostoru. Razvili se bodo **skupni programi višjih strokovnih šol**, za kar že obstajajo sistemske možnosti –tudi za izdajanje skupnih diplom. Predvsem bi bilo treba **okrepiti sodelovanje višjih strokovnih šol z visokimi strokovnimi šolami pri načrtovanju praktičnega izobraževanja**, kar bi tudi omogočilo medsebojno priznavanje predhodno pridobljenega znanja in kompetenc. Višje strokovne šole bodo odprte za izobraževanje tujcev.
3. **Razmisliti bi bilo treba ali ni postopek sprejemanja študijskih programov višjih strokovnih šol v skladu z ZOFVI (pristojni strokovni svet in pristojni minister) preveč tog. Zgledi v primerljivih državah EU kažejo, da šole same sprejemajo izobraževalne programe, upoštevati pa morajo dogovorjene poklicne standarde. V našem primeru so standardi podlaga za sprejemanje izobraževalnih programov, strokovni svet v soglasju s pristojnim z ministrom sprejeme izhodišča za pripravo študijskih programov, morda bi lahko sprejemanje programov prepustiti šolam? Opredeliti bi morali vlogo Skupnosti višjih strokovnih šol, CPI, pristojnega strokovnega sveta v postopku sprejemanja in vlogo NAKVIS pri nadzoru kvalitete študijskega procesa. Prvi korak k temu bi bil prenos pristojnosti za sprejemanje programov za izpopolnjevanje na šole.**
4. Ustvariti je treba pogoje za **stabilno mrežo višjih strokovnih šol**. Smiselno je, da se mreža višjih strokovnih šol tesno povezuje z razvojem regionalnih šolskih centrov z razvito infrastrukturo v medpodjetniških izobraževalnih centrih, še zlasti izven večjih univerzitetnih središč v tesni povezanosti z gospodarskim okoljem.
5. Najti je treba **učinkovit sistem financiranja višjih strokovnih šol**, ki bo temeljil na vrednotenju števila študentov v posameznem letniku študija, učinkovitosti študija (prehodnost in diplomanti) in specifičnosti študijskih programov. Nekateri študijski programi, ki jih je smiselno razvijati, ni pa smiselno, da bi se vanje vključevali študenti množično, morajo imeti poseben status, ki višjim strokovnim šolam, ki jih izvajajo, zagotavlja stabilno financiranje in dolgoročno perspektivo (balet, fotografija, kamnoseštvo...).

6. **Praktično izobraževanje** pri delodajalcih mora postati v pridobivanju višje strokovne izobrazbe **enakovredna sestavina** študijskemu procesu v višjih strokovnih šolah. Še naprej je treba krepiti pretok predavateljev iz vrst delodajalcev v višje strokovne šole, saj to predstavlja najbolj živ stik študentov višjih strokovnih šol s problemi v sferi dela in uvid v reševanje problemov v organizaciji proizvodnje in implementaciji novih tehnologij. Krepiti pa je treba tudi sistem mentorstva študentov višjih strokovnih šol, ki se praktično izobražujejo pri delodajalcih. Zlasti je treba še naprej krepiti vlogo diplomskega dela, ki mora nastajati v času praktičnega izobraževanja, s podporo mentorjev v šoli in v delodajalski organizaciji in mora biti v veliki meri neposredna uporabna za delodajalca.
7. Na nekaterih področjih je treba v skladu s pozitivnimi izkušnjami razvijati praktično izobraževanje študentov višjih strokovnih šol tudi **v šolskih restavracijah, šolskih hotelih (gostinstvo in turizem) in šolskih posestvih. (agroživilstvo, biotehnologija).** Seveda pa to ne sme pomeniti opustitev praktičnega izobraževanja pri delodajalcih. Gre le za smiselno kombinacijo obojega.
8. Delodajalske organizacije, predvsem zbornice, ki so legitimne zastopnice gospodarstva, čeprav nimajo obveznega članstva in ustrezne materialne osnove, **je potrebno z ukrepi gospodarske politike in z zagotavljanjem javnih sredstev podpreti** za izvajanje tistih nalog na področju višjega strokovnega izobraževanja, ki jih brez njihovega sodelovanja ni mogoče izvajati. Gre za nujen proces sodelovanja delodajalcev pri **načrtovanju, programiranju in izvajanju** višjega strokovnega izobraževanja. Predpisi, ki urejajo višje strokovno izobraževanje, predpostavljajo aktivno vlogo zbornic in združenj pri določanju poklicnih standardov (načrtovanje), pri pripravi študijskih programov v procesu, ki ga organizira Center RS za poklicno izobraževanje (programiranje), in pri **izvajanju praktičnega izobraževanja** v neposrednih delovni procesih (800 ur praktičnega izobraževanja pri delodajalcih v 2 letih).
9. **Položaj študentov** višjih strokovnih šol je potrebno čim bolj uskladiti s položajem študentov v visokem strokovnem izobraževanju. Ob tem pa je treba upoštevati, da vsako študijsko leto opravijo 400 ur praktičnega izobraževanja pri delodajalcih, kjer si pridobivajo znanje, spretnosti in kompetence z delo. Zato je potrebno po zgledu vajeniškega sistema s pogodbo zagotoviti medsebojne pravice in obveznosti med delodajalcem in študentom ter višjo strokovno šolo, ki zagotavlja tudi ustrezno nagrajevanje študentovega dela.

10. **Višje strokovne šole bi morale tudi pomagati diplomantom višje strokovne šole pri zaposlovanju**, saj lahko delodajalcem posredujejo ustrezne informacije o kvalifikaciji študenta, študentu pa kadrovske potrebe delodajalcev, s katerimi skupaj izvaja višješolsko strokovno izobraževanje. Treba pa je upoštevati, da je študent samostojna in odgovorna osebnost, zato mora biti v postopkih karierne orientacije aktiven. Treba bi bilo razmisliti o spodbujanju nastajanja študentskih klubov in vlogi diplomantov v njih, na višjih šolah pa **sistemske urediti delovanje kariernih centrov**.
11. **NAKVIS** ugotavlja kakovost dela višjih strokovnih šol, dobiti mora večje pristojnosti pri spremljanju študijskega procesa in možnost svetovanja in ukrepov za izboljšanje pedagoškega procesa.
12. **Skupnost višjih strokovnih šol R Slovenije** se mora usposobiti za povezovanje višjih strokovnih šol med seboj, z visokimi strokovnimi šolami v Sloveniji in v evropskem visokošolskem prostoru. Skupnost mora angažirati strokovne potenciale svojih sodelavcev tudi za razvojne naloge višjega strokovnega izobraževanja v tesnem sodelovanju z organizacijami delodajalcev in **Centra R Slovenije za poklicno izobraževanje**.
13. **Izredni študij na višjih strokovnih šolah mora biti namenjen zaposlenim**, ki se zaradi delovnih obveznosti ne morejo vključiti v redno izobraževanje, za katerega so značilna tedenska predavanja in obvezne vaje. Izredni študij se torej prilagaja delovnim obveznostim zaposlenih študentov, prilagoditve ne smejo temeljiti na višini šolnine za izredni študij. Kandidati, ki so izkoristili zakonske možnosti za vključitev v brezplačni redni študij, morajo imeti možnost, da se vključijo v redni študij, ki ga v celoti plačajo. **To bi morale veljati tudi za tujce, ki niso državljani EU ali se ne izobražujejo v višjih strokovnih šolah na podlagi mednarodnih sporazumov.**

Ukrepi

Ukrepe bi bilo treba načrtovati in izvajati, da bi dosegli postavljene cilje in sprejeto vizijo. Za uresničevanje ukrepov bi bilo potrebno sprejeti podrobnejši akcijski načrt, predvideti potrebne kadrovske in finančne možnosti in določiti roke za njihovo izvedbo.

- A. **MREŽO** višjih strokovnih šol je potrebno racionalizirati. **Pri sprejemanju odločitev o razmestitvi študijskih programov in ustanavljanju novih višjih strokovnih šol je treba ravnati zelo zadržano.** Sprejeti je treba merila za postavitev mreže višjih strokovnih šol (ta so v pristojnosti Vlade), ki bodo delovala restriktivno in zagotavljala dolgoročno stabilnost višjih strokovnih šol. Potrebno je doseči potrebno koncentracijo izvajanja študijskih programov, kar bo zagotavljalo ustrezno kvaliteto višješolskega študija, povezanost z delodajalci v okolju, kvaliteten izbor predavateljev in povezanost v slovenskem in evropskem visokošolskem prostoru. Pri načrtovanju mreže višjih strokovnih šol oziroma pri razmeščanju višješolskih študijskih programov je treba vzpostaviti trajno sodelovanje Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstva za gospodarstvo in tehnologijo, zbornic ter skupnosti višjih strokovnih šol.
- B. Na podlagi javnega razpisa je potrebno podeliti **JAVNA POOBLASTILA** asociacijam delodajalcev za sodelovanje pri načrtovanju in programiranju višješolske strokovnega izobraževanja in pri izvajanju postopkov akreditacije podjetij in drugih delodajalcev za izvajanje praktičnega izobraževanja po višješolskih študijskih programih. Vodi jo naj razvid organizacij, ki lahko izvajajo praktično izobraževanje v višjem strokovnem izobraževanju, skupaj s Skupnostjo višjih strokovnih šol RS pa naj skrbijo za kvalitetno usposabljanje mentorjev. **Javna pooblastila je potrebno sofinancirati iz javnih sredstev.**
- C. **NAKVIS** mora dobiti večjo vlogo pri zagotavljanju kvalitete študijskega procesa na višjih strokovnih šolah. Uveljaviti je treba sodobnejše pristope, s katerimi se bo zvišala učinkovitost študija. Bolj je treba razvijati projektno delo, skupinsko delo študentov in druge oblike aktivnega sodelovanja študentov.
- D. **AKREDITACIJO PREDAVATELJEV** višjih strokovnih šol je potrebno posodobiti. Pristojnosti komisije, ki imenuje predavatelje, oziroma daje k njihovem imenovanju soglasje, so ustrezne. Zagotoviti pa je treba sledljivost in transparentnost postopkov, kar bo povečalo kakovost izbranih predavateljev. S tem namenom je potrebno sprejeti ustrezna navodila oziroma predpise (MIZŠ).

- E. **SISTEM FINANCIRANJA** javnih višjih strokovnih šol, ki se je razvil v času tako imenovanega fiktivnega vpisa, ko se veliko študentov vpisalo na višje strokovne šole brez resnega namena, da bi se izobraževali, ampak so iz različnih, v glavnem ne izobraževalnih razlogov, potrebovali status študenta (štipendija, študentsko delo, zdravstveno zavarovanje, različni socialni transferji...). Ta sistem je postal po odpravi fiktivnega vpisa nevzdržen. Treba je sprejeti spremembo predpisa o normativih za financiranje višjih strokovnih šol, ki mora upoštevati število študentov v posameznem letniku (lump sum, plačilo po študentu), prehodnost iz letnika v letnik, število diplomantov, morebitne specifičnosti študijskih programov z majhnim številom študentov (če gre za edino šolo, če so potrebe majhne). Sistem financiranja mora zagotavljati dolgoročneje načrtovanje delovanja višje strokovne šole in celotno paleto študijskih programov za pridobitev višješolske izobrazbe in za izpopolnjevanje. Financiranje mora biti urejeno s pogodbo, ki zagotavlja medsebojne pravice in odgovornosti. Zlasti je treba okrepiti tudi odgovornost vodstva javne višje strokovne šole za načrtovanje dela šole in njenega razvoja. Odgovornost ne more biti zgolj na strani ustanovitelja javne višje strokovne šole.

VARIANTA:

Uveljaviti je treba programsko financiranje, po katerem se financira študijske skupine, ki se definirajo z normativi za financiranje. Študijska skupina ne sme biti manjša od (...). Študijski programi se razporedijo v skupine, ki se oblikujejo glede na programsko zgradbo in potrebno število strokovnih delavcev, ki sodelujejo v izvajanju študija, ter potrebne materialne stroške in opremo. Študijske skupine se financira po posameznih letnikih, upošteva pa se tudi prehodnost iz letnika v letnik in število diplomantov, ki mora biti pomembno, a ne edino merilo.

- F. Financiranje višjega strokovnega izobraževanja iz javnih sredstev ne more biti omejeno zgolj na programe za pridobitev izobrazbe in za redni študij. Odgovornost države za zagotavljanje kvalitetnega višješolskega izobraževanja, ki zvišuje kompetence zaposlenih, kar zvišuje konkurenčno sposobnost podjetij na globalnih trgih, mora upoštevati potrebo po zviševanju izobrazbene ravni zaposlenih, še zlasti pa njihovo izpopolnjevanje na že doseženi ravni zahtevnosti po slovenskem ogrodju kvalifikacij. **To pa pomeni, da postaja izpopolnjevanje in specializacija ključna aktivnost izobraževalnega sistema, ki je v interesu posameznika, delodajalske organizacije in države.** Iz javnih sredstev je potrebno **FINANCIRATI ALI SOFINANCIRATI IZREDNO IZOBRAŽEVANJE**, še zlasti pa izpopolnjevanje, ki je vedno izredno, načrtovano in programirano v sodelovanju z delodajalci in se deloma tudi izvaja v delodajalskih organizacijah. Za brezposelne je to urejeno posebej. Uveljaviti je treba načelo **vseživljenjskega o učenja (delovne izkušnje) in sofinancirati tudi programe, ki jih sprejemajo šole same. Primeren inštrument so kohezijska sredstva, ki upoštevajo tudi razvitost kohezijskih regij.**

- G. **ZASEBNE VIŠJE STROKOVNE ŠOLE** delujejo po predpisih, ki urejajo višje strokovno izobraževanje (imenovanje predavateljev, organi šole – študijska komisija, predavateljski zbor, ocenjevanje in napredovanje), sicer pa so samostojne. V primeru izrazitega konflikta javnih in zasebnih interesov glede obsega vpisa za študij po posameznem študijskem programu je potrebno zagotoviti možnost ukrepanja ministra, pristojnega za izobraževanje, da ne bi prišlo do zavajanja kandidatov o možnostih zaposlovanja po končanem višješolskem študiju. Določila, ki veljajo o sprejemanju programov zasebnih šol (v skladu z zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja /ZOFVI), niso primerna za višje strokovno izobraževanje. Višješolski študijski programi temeljijo na poklicnih standardih, ki so »naročilo« delodajalcev za pripravo višješolskih študijskih programov, **zato sprejemanje zasebnih študijskih programov ni smiselno**. Zasebne šole lahko izvajajo javno veljavne študijske programe za pridobitev višješolske izobrazbe, ki jih sprejme pristojni minister v sodelovanju s Strokovnim svetom RS za poklicno in strokovno izobraževanje na podlagi koncesije. Javne veljavne programe pa razvrsti na šole pristojni minister, ko te izpolnijo predpisane pogoje. Celoten postopek razmeščanja (odprt razpis, roki, določitev pogojev ...) je potrebno na novo urediti. **Morebitno sprejemanje programov v šolah (javnih in zasebnih) marsikaj reši. Težiti bi bilo treba k ustvarjanju enakih možnosti za študij v javnih in zasebnih višjih strokovnih šolah.**
- H. **Podrobno je treba urediti PODELJEVANJE KONCESIJ zasebnim višjim strokovnim šolam.** Treba je urediti najkrajše trajanje koncesije, pogoje za prekinitve, podaljšanje in odvzem koncesije. V primeru koncesije se upošteva pri financiranju normative, ki veljajo za javne šole. S koncesijo se ne financira zagotavljanje pogojev za pridobitev koncesije, lahko pa zagotavljanje posodabljanja opreme in materialnih pogojev, ki izhajajo iz zahtev študijskega programa.
- I. **SKUPNOST VIŠJIH STROKOVNIH ŠOL** je ključnega pomena pri povezovanju višjih strokovnih šol med seboj, z visokimi strokovnimi šolami v Sloveniji in v evropskem visokošolskem prostoru. Skupnost višjih strokovnih šol lahko krepi medsebojno sodelovanje doma in v Evropi, prispeva k razvoju ugotavljanja in zagotavljanja kvalitete, ki jo sicer nadzoruje NAKVIS, predstavlja sogovornika ministrstvu in Vladi pri določanju mreže višjih strokovnih šol, k pripravi izhodišč za pripravo študijskih programov, prispeva k usposabljanju predavateljev in drugih strokovnih delavcev višjih strokovnih šol in organizira trajne vezi z organizacijami gospodarstva (zbornicami). **Njene naloge oz. nekatera javna pooblastila je potrebno jasno definirati in jih tudi financirati iz javnih sredstev.**